

Šumarski list.

Br. 5.

U ZAGREBU, 1. svibnja 1894.

God. XVIII.

Osnova zakona

o uređivanju bujicah (vododerinah).*

§. 1.

Područje, u kojem treba da se uredi stanovita koja bujica, zove se radnim poljem (perimeter, bujično područje), a obsizati će osim samoga korita (jarka) i one čestice prikupišta vodah, kojim samo tlo traži, da se uredi voda glede sakupljanja ili odticanja njezina. Ovo područje valja u svakom slučaju potanje ustanoviti postupkom, što ga ovaj zakon propisuje.

Za odrođbe o uređenju bujicah i za provadjanje im, valja da se uporavljaju propisi zakona o vodnom pravu i šumskoga zakona, u koliko o tom neima drugih ustanovah u ovom zakonu.

§. 2.

U samom bujičnom području mogu se odredjivati sve one gradnje i druge naprave, što ih prama postojećim prilikam treba, da se uredi bujica, kao što se ponapose: u koritu (jarku) mogu izvesti taracanja, priečke, brane i pregrade; u drugih pako dielovih bujičinoga područja učvršćivanje tla odvodnjivanjem, zagajivanjem, pobusivanjem, pleterom i pošumljivanjem pak i tiem, da se izključi ili odredi stanovit način, kojim da se rabe šume, pašnjaci i ostala zemljišta, ili kako da se izvoze proizvodi.

§. 3.

U bujičnom području, što ga kr. kotarska oblast (gradsko poglavarstvo) valja da predhodno ustanovi prizvavši bujičnoga tehničara, može se molbenim putem odrediti zabrana paše na svih zemljištih bez razlike i prije, nego što se riješe sve predtečne razprave ob uređenju bujice, ako šteta, koje se je još bo-

* Predležeća zakonska osnova zadobila je 12. veljače o. g. predhodnu previšnju sankciju, ter je podastrta saboru na ustavno razpravljanje. Ovo je četvrta i posljednja zak. osnova zasjecajuća u organičko uredjenje šumarske službe u nas. Uredništvo.

jati, znatno presiže vriednost onih zemaljah i predmetah, što ih treba zaštititi, odnosno korist od paše, ili ako to traže drugi važni privatni ili javni interes.

Posjednikom i ovlaštenikom, slobodno je za razprave, koja će se povest prema §. 16. ovoga zakona, za uzkratu paše zatražiti odštetu, ako ih ova ide po ustanovah ovoga zakona.

Za uzkratu paše ide osim toga oštećenike pravo na odštetu i tada, ako se uredjenje bujice ne izvede ili ako se nakon tri godine ne dokine zabrana paše (§. 5.).

§. 4.

Čuvanje bujičnoga područja, u kojem je zabrana paše postala pravomoćnom, povjeriti će se zakletim lugarom.

Podjedno valja kr. kotarskoj oblasti (gradskomu poglavarstvu) odlukom izreći, kojim li interesentom ta predhodna odredba o zabrani paše za zaštitu tla ide u korist i ustanoviti ključ, po kojem valja doprinositi troškovom za uzdržavanje onih lugara i za eventualne odštete. (§§. 3. i 5.).

Prestupeći proti zabrani paše u bujičnom području kazniti će se globom od 5—500 for. ili zatvorom od 1 dana do 3 mjeseca.

Naknade štetah, počinjenih prestupkom proti zabrani paše, ustanovljivati će se i odmjerivati po postojećih propisih.

Koze, zatečene u bujičnom području, slobodno je lugarskomu osobljju postrieljati.

§. 5.

Zabrana paše (§. 3.) valja da prestane, ako u roku od tri godine nezapočemu radnje oko uredjenja bujice te će interesenti biti dužni, odštetiti oštećenike po ključu, koji je ustanovljen prema §. 4. ovoga zakona.

§. 6.

Gradivo, što ga treba za radnje, navedene u §. 2., a nalazi se na zemljištih spadajućih u bujično područje ili na susjednih zemljištih, dužni su vlasnici ustupiti za tu svrhu.

Vlastnici zemljišta dužni su nadalje dozvoliti porabu zemljišnih česticah, potrebitih za dovažanje, iztovarivanje i pripravljanje gradiva, te za gradnju stanovah, što će ih trebati gradjevna uprava i radnici.

Vlastnike zemljišta ide pravo na primjerenu odštetu za one štete, koje bi možda po nje potekle odatle, što su ustupili gradivo ili zemljište.

§. 7.

Zemljištne čestice, spadajuće u bujično područje, valja da se razvlaste u korist podhvavnika tad ako ima opravdana sumnja, da jim se neće, ako li ostanu u dosadanjem posjedu, podpuno i u pravo doba polučiti stanje, potrebito za svrhe podhvata, te da se stanje ove neće trajno podržavati.

Pravoužitci trećih osobah, obterećujući zemljišta u bujičnom području, valja da se posve ili dielomice razvlaste tada, ako se uživanje tih prava nebi nikako ili tek pod oprezi, kojih je mučno nadzirati, dalo svesti u sklad sa stanjem, u kojem treba da se podržaje obterećeno zemljište.

§. 8.

Za razvlastbu, izvedenu prama §. 7., valja da se dade primjerena odšteta te treba glede nje uzeti obzir ne samo na vrednost razvlašćena zemljišta ili prava, već i na to, za koliko se je smanjila vrednost preostalog diela zemljištoga posjeda, odnosno prijašnjega pravoužitničkoga posjeda.

Ako li se pako radi o tom, da se obustavi izvršivanje onakovih prava uživanja na zemljištih bujičnoga područja mjesto kojih se po učestvujućih občinah ili zemljoposjednicih od svoje volje pravoužitnikom odstupljuju istovrstna ili jednako vredna prava uživanja na drugih zemljištih, to će pravoužitnici za ovu zamjenu samo tada moći potražiti odštetu, ako bi s nje ipak pretrpili štetu.

Občine ide za uzkraćenu pašu na pašnjacih samo tada pravo na odštetu, ako se zabranom paše nezaštićuje njihov posjed ili interes, već onaj drugih občinah ili interesentah.

§. 9.

Ako li se koje zemljište, spadajuće u bujično područje nerazvlasti, dužan mu je posjednik trpiti, da se izvedu sve radnje, odredjene za to, da zemljište to bude u shodnu stanju (n. pr. izvedbu odciednih jarakah ili drugih odvodnih napravah, pošumljivanje, pobusivanje i t. d.).

Posjednik takva zemljišta dužan je nadalje u svem zadovoljivati odredbam, izdanim o budućoj porabi zemljišta i ob izvažanju proizvodah.

Ako li se s ovih radnjah ili odredbah trajno smanjuje čisti prihod zemljišta prama dosadanjoj mu porabi, ili dokida uživanje, bitno po gospodarstvo ovlaštenikovo, valja da se za to dade primjerena odšteta.

Kod šumskoga tla ponapose valja, kad se uzme prosudjivati pitanje ob odšteti, pripadajućoj posjedniku zemlje za to, što mu se pravo vlastničtva ograničuje obustavom paše ili drugih uživanjih, ili oblikah uživanja, uzeti obzir na to, da li i u koliko bi bilo dopustivo dalje izvršivanje obustavljenih uživanja ili oblika uživanja po ustanovah šumskoga zakona u obće, a po napose §§. 4., 6., 7. i 10., kojim je samo uzdržavanje šume predmetom.

§. 10.

Za ustanovljivanje odšteta navedenih u §§. 6., 8. i 9. ovoga zakona nesmije se uzeti obzir na one okolnosti, glede kojih bi se razabralo, da su stvorene samo namjerom, kako bi služile podlogom većemu odštetnomu zahtjevu, imenito na takove načine porabe tla, koji obzirom na sve prilike nisu stvarno osnovani.

§. 11.

Ako li podhvatnik, izvadjući podhvat, o svom trošku pošumi nerazvlašteno zemljiše, što bi ga po šumskom zakonu morao pošumiti sam vlastnik (§. 9.) valja na zahtjev podhvatnikov od one odštete, koja bi prama gornjim ustanovam možda išla vlastniku zemljišta, odbiti one troškove, što bi ih pošumljenje bilo zadalo vlastniku.

§. 12.

Podhvatnici uredjenja bujicah, koja bi se imala izvesti na temelju ovoga zakona, mogu biti: zemaljska vlada, obćine, zajednice šumskih posjednikah, državni šumski erar i drugi interesenti, i to posebice ili u zajednici (zadruga).

Poduzetnik valja da glavnu osnovu radnjah, koje da se provedu, predloži zajedno s podlogom o obsegu i medjah bujičnoga područja.

Kako valja sastaviti i predložiti glavnu osnovu, zemaljska će vlada pobliže odrediti naredbom.

§. 13.

Na temelju glavne osnove odlučuje zemaljska vlada, je li zasnovani podhvat od javne koristi u obće, pak i o tom, je li predložena glavna osnova prikladna dalnjemu razpravljanju.

§. 14.

Odluči li zemaljska vlada, da je glavna osnova u prvobitnom joj obliku ili u obliku, preinačenom sporazumno s podhvatnikom, prikladna za daljnje razpravljanje, to valja ponajprije podhvatniku da ju dopuni točnim izvidom medjah bujičnoga područja i svih mjerah, što ih u njem treba izvesti, pak i shodno usavršenim položajnim nacrtom, te da ju nadležnoj političkoj oblasti predloži, naznačivši napose one zemljištne čestice, glede kojih su mjere zasnovane prama §§. 7. i 9. ovoga zakona, te one vodne ovlaštenike, čijih se prava tiču zasnovane mjere.

§. 15.

Glavnu osnovu nadopunjenu prama §. 14. ovoga zakona, valja da kr. kotarska oblast u najviše interesovanoj obćini a gradsko poglavarstvo u svom području na 30 danah izloži na javni uvid.

U ovoj obćini pak i u suinteresovanih drugih občinah valja da se kolikočetak toli kraj toga roka proglose običajnim načinom i primjetbom, da je občinskim zastupstvom i pojedincem, interesovanim bud kojim načinom, slobođeno u spomenutom roku kod kr. kutarske oblasti ili gradskoga poglavarstva podići svoje prigovore proti ciljoj osnovi ili pojedinim joj dielovom.

Zastupnik podhvatnika valja da za toga roka bar pet danah, što ih također treba proglašiti, boravi u toj obćini da uzmogne ustmeno razjasniti stvar svakomu, koji bi to uztražio.

U proglašu valja nadalje naznačiti dan i mjesto, kad će i gdje nakon što mine izloženi rok, započeti povjerenstvena razprava o izloženoj osnovi.

O sadržaju toga proglosa valja napose obavijestiti sve one, kojim mјere sadržane u osnovi, diraju u pravo vlastničtva, pravo uživanja ili prava na porabu vode, u koliko politička oblast za nje znade; a tiče li se osnovom koja željeznica ili morska luka, valja o svem tom obavijestit vrhovno nadzorništvo željeznicah i pomorsku oklast.

§. 16.

Za povjerenstvene razprave valja nastojati, da se prije svega posve razjasni, kako će zasnovani podhvati uplivati na obćenite i na pojedine privatne interese, zatim da se uvaže prigovori, podignuti s gledišta javnih obzirah i da se prama tomu osnova promjeni ili dopuni, nadalje da se poluci dobrovoljna nagoda medju učestnicima i glede prigovora, podignutih s gledišta privatnih interesah.

Prigovore proti cijelom podhvatu ili proti stanovitim mu dijelovom, od kojih stranke nebi odustale, valja izcrpivo razpraviti, pak ako užreba, obaviti odmah i izvide na licu mjesta sudjelovanjem vještaka.

Podjedno valja, da se razprave i zahtjevi na odštetu, spojeni sa zasnovanim podhvatom. Ako li se nebi mogla poluci nagoda podhvativcu s onimi, koje ide pravo na odštetn, valja izviditi sve okolnosti, važne po odluku o tih pitanjih. Pri tom treba ponapose nastojati i o tom, da se onim pravoužitnikom, kojim se po osnovi obustavlja izvršivanje prava uživanja na zemljištih bujičnoga područja, ustupe istovrstna i jednak vredna prava na drugih zemljištih (8).

Ujedno treba da se povede razprava o iznosu troškovah cijelog podhvata, o prinosu pojedinih interesovanih stranakah, o platežnih rokova i o mjestu, gdje da se ti prinosi izplaćuju, nadalje o tom, tko da bude obvezan uzdržavati osnovane radjevine, tko da jim nosi trošak i kojim načinom; napokon kako će se prinosi stranakah u pravo doba stavljati na razpolaganje podhvativcu.

Povjerenstvena razprava sa strankama valja da se vodi ustmeno, te da joj se po potrebi ureda radi prizovu vještaci. O cijeloj razpravi treba sastaviti zapisnik, koji će sadržati sve bitne momente razprave, ponapose sve polučene nagode, druge posljedke ustmene razprave uz naznaku razlogah navedenih za i proti osnovi pak i okolnosti, koje su se izvidjele glede odštetnih pitanja.

§. 17.

Na temelju ovoga razpravnoga zapisnika odlučiti će županijska oblast odnosno gradsko poglavarstvo u prvoj molbi ob osnovi u obće i o pojedinih joj dijelovih, odnosno o razvlastbah i drugih mjerah po njih zasnovanih, o odštetnih pitanjih, s njom spojenih, ustanovivši i rokove, u kojih će dospjevati pojedini odštetni iznosi, konačno o trošku cijelog podhvata, o prinosu pojedinih učestvujućih stranakah za izvadjanje i uzdržavanje radjevinah i o načinu, kojim će se ovi prinosi izplaćivati podhvativcu. Svoju odluku županijska će oblast prema kotarske oblasti a gradsko poglavarstvo neposredno dostaviti učestnikom. Ako

bi županijska oblast (gradsko poglavarstvo) nakanila odrediti u svojoj odluci koju promjenu glede ciele glavne osnove ili pojedinih joj dielovah s tehničkoga gledišta, valja joj o tom prije saslušati tehničke organe zemaljske vlade, opredjeljene za uredjivanje bujicah.

Proti ovoj odluci županijske oblasti odnosno gradskoga poglavarstva ima utok zemaljskoj vladi, koja će o samoj osnovi, o razvlastbah i drugih mjerah, zatim o iznosu troška za cieli podhvati, o prinosih pojedinih učestvujućih stranakah za izvadjanje i uzdržavanje radjevinah i o načinu, kojim da se podhvatiniku izplaćaju prinosi, odlučiti konačno, a ob odštetnih pitanjih uz priuzdržaj pravnoga puta, što ga ustanavljuje slijedeći paragraf.

§. 18.

Svakomu, koji se nebi zadovoljio odlukom zemaljske vlade ob odštetnom kojem pitanju, slobodno je u roku od 30 danah, računajući od dana, kada mu je dostavljena odluka, zatražiti sudbeni pronalaz i ustanovljenje odštete kod onoga kotarskoga suda, u čijem se području nalazi predmet, s kojega potiče zahtjev na odštetu.

Sud će pronaći i ustanoviti odštetu po postojećih propisih.

§. 19.

Nastane li za izvadjanje podhvata potreba novih mjerah, nepredviđenih u osnovi, valja da kotarska oblast (gradsko poglavarstvo) o njih povede razpravu s učestnicima, a glede daljnjega postupka odlučuje i tuj §. 17. ovoga zakona.

Nametne li se pako pitanje ob odštetnih zahtjevih vlastnikah zemljišta, koji nisu predviđeni u osnovi, a osnivaju se o §. 6. ovoga zakona, odlučiti će kotarska oblast (gradsko poglavarstvo) odmah u prvoj, a županijska oblast, odnosno zemaljska vlada u drugoj i posljednjoj molbi uz priuzdržaj pravnoga puta prama ustanovi §. 18. ovoga zakona.

§. 20.

Podhvativnik nositi će sve troškove, spojene s podhvatom, računajući ovamo i odštete i upravne izdatke. A nositi će on i troškove za daljnje uzdržavanje radjevinah, ako se ta dužnost uzdržavanja neuredi drugim načinom.

Ako li zemaljska vlada za uredjenje koje bujice priznade da je od javne koristi, ili da ga naročito traže javni interesi, moći će se za izvedbu toga uredjenja i za uzdržavanje izgradjenih radjevinah dozvoliti primjeren prinos iz zemaljskih sredstava pod uvjeti, što će jih zemaljska vlada ustanoviti od slučaja do slučaja.

Prinosi učestvujućih stranakah za uzdržavanje lugarah, za izvedbu i uzdržavanje radjevinah mogu se utjerivati i političkom ovrhom.

Interesentom dozvoljeno je, da se za izvedbu i uzdržavanje radjevinah udruže u zadrugu i za to stvore posebnu zakladu.

Ustanove zakona o voduom pravu, po kojih bi eventualno i drugi morali doprinositi za izvedbu i uzdržavanje takvih radjevinah, nemjenaju se ovim zakonom.

§. 21.

Ako li se podhvat neizvodi po samoj zemaljskoj vladi, vlastna je ona za cielega pogradjivanja vršiti nadzor po organih, za to usposobljenih, a opredeljivanih od slučaja do slučaja, tako da se podhvat i sibilja shodnim načinom izvede po propisih ovoga zakona i po odobrenoj osnovi.

Daljnje nadziranje, da li se podržaje stanje stvoreno uredjenjem bujice, vršiti će šumski tehničari i namješteni lugari, koji su političkoj upravi dodijeljeni za dotično područje, ili što će jih za tu svrhu opredeliti zemaljska vlada. Posebni nadzor nad uzdržavanjem stanovitih radjevinah valja, ako užreba, povjeriti kojemu zemaljskomu gradjevnому tehničaru. Ovi su tehničari vlastni zatražiti potrebitu jím podporu u občinskim načelnikah i u političke oblasti.

Ako li se je koja bujica umirila, to će, nakon što je bujični tehničar uglavio tu okolnost, moći politička oblast ondje, gdje je paša bila obustavljena samo dielomice ili prelazno, dozvoliti porabu paše u stanovitih dielovih bujičnoga područja, za pojedine vrsti stoke, za stanoviti joj broj i za stanovito vrieme uz opoziv, izključivši koze, pak će tada posjednici ili ovlaštenici moći vršiti pravo uživanja podpuno ili dielomice sve dotle, dok nebi sbog stanja bujice užrebale nove zaštitne mjere.

Cim političkoj oblasti (gradskomu poglavarstvu) stigne koja prijava o budakavu nedostatku, opaženu na regulacionih radjevinah ili na drugih mjerah, valja joj da o tom odmah neposredno izvesti zemaljsku vladu, te da one, koji su obvezani na uzdržavanje radjevinah (§. 20.) pozove, neka odmah izvedu, što treba za zaštitu, te uklone opažene nedostatke.

Ako li zaprieti prieka pogibelj, ili ako oni, koji su obvezani na državanje radjevinah, neizvrše oblastnih odredabah, moći će zemaljska vlada ureda radi naložiti i izvesti dati potrebite radnje i odrediti, da trošak namire oni, koji su obvezani na uzdržavanje radjevinah.

§. 22.

Ako bi se dobromu i shodnomu uzdržavanju radjevinah naknadno htjele i daljnje mjere, to i glede ovih valja uporabiti one propise, koji su vriedili za prvobitno izvedene radjevine. Odnosni postupak prama §. 19. valja povesti tada, ako zemaljska vlada obzirom na neznatan obsjeg potrebitih još mjerah nije obnašla odrediti, da se osnova prama §. 15. ovoga zakona ponovno javno neizloži.

§. 23.

Svi utoci u predmetih ovoga zakona, treba da se predaju kotarskoj oblasti (gradskomu poglavarstvu) u roku od 14 danah, računajuć od dana, kad je dostavljena odluka.

§. 24.

Odštete radjevinah i napravah u koritu ili u drugih dielovih bujičnoga područja, te prekršaji odredabah, izdanih ob obradjivanju i uporabi zemljištah, i ob izvažanju proizvodah, kazniti će se, ako nisn kažnivi po ustanovah obćega kaznenoga zakona, po političkih oblastih novčanom globom od 5 do 200 for. ili zatvorom od 1 do 40 danah, te se uz to mogu i proizvodi proturedno dobiveni ili izveženi proglašiti posve ili dielomice propalimi.

Jeli ošteta osobito znatna, moći se se povisiti globe do 500 for., a zatvor do tri mjeseca, te ne samo izreći, da su proizvodi propali već suditi i na gubitak same ovlasti izvoza.

Neutjerive novčane globe pretvoriti će se u kazan zatvora, te se za svakih 5 for. globe posve ili dielomice neutjerive dosuditi jedan dan prosta zatvora. Zatvor nesmije neprekidno trajati preko tri mjeseca.

Naknade štetah, počinjenih na radjevinah i napravah, ustanovljivati će se odmjerivati po postojećih propisih.

Novčane globe i naknade za štete, te propali proizvodi odnosno utržak, koji unidje njihovom prodajom, valja da se upotrebljuju za uzdržavanje radjevinah i napravah, a dotle upravljaju po političkoj oblasti.

§. 25.

Izradba glavne osnove pak i samo razgradjivanje, povjerivati će se bujičnim tehničarom. Zemaljska vlada ustanoviti će naredbom, koje li sposobljene imaju izkazati bujični tehničari.

Oni bujični tehničari, koji će se uzdržavati zemaljskim sredstvi, mogu se za osnovanje i vodjenje podhvata upotriebiti i tada, ako uredjenja bujicah komu je priznata javna koristnost, nije zasnovala niti neizvodi zemaljska vlada već drugi učestnici ili interesenti.

Zemaljska vlada može na korist podhvata iznimno posve ili dielomice oprostiti naknadu troškovab, koji su nastali za tehničko osoblje, upotrebljivano kod radnjah za uredjenje bujicah.

Potrebite ustanove ob organizaciji službe te siužbeni naputak i tehničke poslovne upute za bujične tehničare, koji će se uzdržavati iz zemaljskih sredstvah, izdati će zemaljska vlada naredbom.

§. 26.

Provđba ovoga zakona povjerava se banu kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Obrazloženje

k zakonskoj osnovi glede uredjenja bujicah (vododerinah).

Kako je postojao rasao broj i gustoća pučanstva i neprekidno napredovala i širila se kultura i obrazovanost imenito u starijih kulturnih zemljah

Europe, tako su se i postepeno sve to više proredjivale i zatirale šume, a krčile gore, da se ovako dobivena zemljišta intenzivnije upotrebljuju bud za pašu bud za druge težatne svrhe.

Tim se je doduše polučila časovita korist, ali su se za buduće otvorili putevi elementarnoj sili vode. Posljedicom tomu bijaše, da je sa ovako ogoljelogom i uslijed prekomjernog uživanja paše svakog veza lišenoga gorskog tla, voda izprala i odplavila u dolove svu crnicu i plodovitu zemlju, te da su se zemljišta nekoć plodna, znatno deteriorirala. Padajuća kiša i sniežnica ne bijahu ničim više spriečavane u svom naglom stjecanju, već se slievahu pospješenom brzinom i tim većom živom snagom preko golih obronaka u potočna korita, tvoreći biesne bujice, koje bi noseći sobom zemlju, pjesak i šljunak zabrtvile korita potoka i prouzročile razlievanje vodah a na svom putu u gornjem i dolnjem taktu gorskih potokah razvalile zahvaćena stanja i dopavljenim muljem i pieskom zasule težatno tlo, pače i u pojedinih slučajih svojimi nanosi zaprijetile ili uništile život ljudih i životinja. Dalnja i daleko štetnija, jer u svom djelovanju trajnija posljedica krčenja gorah i nestajanja šumah bijaše ta, da se je pogoršalo podnebje, a umanjile da su se i nejednako razdielile zračne obovine, pa su presabnula mnoga vrela i potoci, a nestalo rodovitosti tla, da je napokon s ovako pogoršanoga podnebja trpilo i samo zdravlje pučanstva. Gdje je krčenje šumah zaseglo dalje, nego li što su to dopuštali naravni zakoni, nastase doskora katastrofe, kao što najprije u francuzkih Alpah god. 1856., gdje su bujice počinile štetu u vrednosti od 200 milijunah franakah.

Francuzka vlada morala je nastojati, da se zakonskim odredbami stane na put štetnom djelovanju bujicah, te je zato stvoren ponajprije zakon od 28. srpnja 1860. o pošumljenju gorah, zatim zakon od 8. lipnja 1864. o pobusivanju i poboljšivanju gorskih pašnjakah. Svestrana proučavanja u Surellea i Demontzeya dovedoše napokon do slijedećih zaključaka:

- I. Da drvljem obrasio tlo zapričeće stvaranje bujicah;
- II. Da se krčenjem šumah tlo izvrgava štetnom djelovanju bujicah;
- III. Da se razširivanjem šumah broj bujicah umanjuje;
- IV. Da nestajanjem šumah snaga bujicah u velike raste, pače da odatle nastaju i nove bujice.

Francuzka vlada spoznala je po tom, da uredjenjenje bujicah ima svoje uporište tražiti poglavito u šumarskim mjerama i odredbama. Napustila je stoga u oba spomenuta zakona prijašnji način uredjivanja bujicah po mjernicah, a prihvatala racionalniji t. j. šumarski sustav uredjenja, koji razvoj i narav bujice prati ča do njena izhodišta na sljemeni gorah, a nastoji shodnim mjerama doskočit štetnu joj djelovanju, te kojim se polučuje, da se ne samo sjegurno i trajno poboljšavaju gorska tla, već se mogu i silovitije i opasnije bujice primiriti.

Da se pako ova svrha još podpunije poluči, promjenila je francuzka vlada u novom zakonom od 4. travnja 1882. o poboljšavanju i uzdržavanju gorskih pašnjakah smjer tadanjeg postupka u toliko, što je odredila, da će se uredjenje

bujicah imati izvadjati o trošku države, i da će država izvlašćivati dotična zemljišta. I u alpiuskih predielih kraljevinah i zemaljih zastupanih u carevinskom vieću pojavile su se s raznih pogriješakah i manah, počinjenih u prvašnje doba u gospodarenju alpinskih šumah znatne bujice, koje su premda za prijašnjih decenijah uredjene po starom sustavu, ipak prouzročile u Tirolskoj i Koruškoj poznatu katastrofu od god. 1882. koja je počinila štete u vrednosti od 25 milijunah forintih, a uništila gotovo sve do tada izvedene radnje.

Povodom tim poslala je austrijska vlada god. 1884. njekoliko šumarah u Francezku, da na licu mjesta prouče radnje oko uredjenja bujicah, te stvorila zakon za bezštetnu odvodnju gorskih vodah, povjerivši provedbu dotičnih radnjah posebnom novo ustrojenom šumarsko-tehničkom odielu za uredjenje bujicah, koji sada, proširen u 5 odsjekah, razvija blagotvorno djelovanje u raznih pokrajina Austrije i s najboljim uspjehom zgradjuje bujice.

I u Hrvatskoj i Slavoniji a ponajpače na Krasu opažaju se godimice sve to žalostnije posljedice izkrćivanja gorah, te je nužno, da se još za vremena doskoči katastrofam, koje bi mogle nastati s bujicah, ako im se daljni razvoj nezapriječi shodnim uredjivanjem. U hrvatskom primorju kod Senja i Jablanca, zatim u području Zrmanje započete su doduše i djelomično izvedene radnje oko zgradjivanja nekih vododerinah na trošak krajiške investicionale zaklade po zemaljskim mјernicima, nu pošto je do sada manjkala potrebita zakonska podloga za provedbu nužnih odredbah i radnjah oko uredjivanja bujicah u gornjem njihovom prikupištu, to se nisu niti mogle izvesti one toli nuždne, u šumarsko polje presluće mјere i odredbe, koje uredjenjenje bujicah čine tek podpunim i sjegurnim.

Taj nedostatak valjalo je čim prije ukloniti već i stoga razloga, što bi inače zaprietila pogibelj i samu obstanku radjevina podignutih dosele znatnim troškom.

Ovo su razlozi, s kojih se je priredila predležeća zakonska osnova, kojoj je svrha, da se štetnom djelovanju bujicah što prije trajno i sjegurno na put stane. A jer se je u kraljevinah i zemljah zastupanih u carevinskem vieću, pojimene u Koruškoj i Tirolskoj i napose u zakrašenih predielih kraljevine Dalmacije polučio vrlo povoljan uspjeh tim, što se je kod uredjenja bujicah prihvatio racionalniji šumarski sustav, izradjena je predležeća osnova o uredjenju bujicah na istom temelju, te je i u njoj prihvaćen s mnogih već stranah proušani šumarski sustav uredjenja bujicah.

Ova zakonska osnova sadržaje sve za uredjenje vododerinah potrebite odredbe, te se u tom smjeru oslanja u bitnosti na ustanove zakona od 30. lipnja 1884. o bezštetnoj odvodnji gorskih vodah, valjanoga za kraljevine i zemlje zastupane u carevinskem vieću. Okvir ovoga zakona prelazi osnova samo u tom, što ustanovljuje u §. 3. da se pod stanovitim uvjeti zabrana paše u obće može odmah proglašiti za sve čestice, ležeće u bujičnom području, dakle još prije nego što se pristupi k uredjenju bujice, dakako uz odštetu dotičnih vlastnikah zemljišta ili ovlaštenikah. U savezu s ovom ustanovom zakonske osnove,

valjalo je pobrinuti se i za čuvanje bujičnoga područja, te se s toga u §. 4. o. z. određuje, da se za vrieme zabrane paše imaju u bujičnom području namjestiti lugari, za tu službu zakleti.

Nadalje uzete su u predležeću zakonsku osnovu njekoje ustanove iz zakona od 7. veljače 1888. o namještenju državnih organah za projektiranje i vodjenje poslova oko uređenja vododerinah, valjanoga za kraljevine i zemlje zastupane u carevinskom vijeću. Ovo je učinjeno zato, da kasnije za ovu uredbu neće trebati stvoriti poseban zakon.

Neima istina sumnje, da se ovom zakonskom osnovom daleko zašiže u privatno pravo vlastnikah zemljištah i u pravo ovlaštenikah; nu pošto se tuj radi o prevažnih javnih probiteih, što ih valja zaštititi, to se dade opravdati, da se privatni i drugi iuteresi zapostave interesom javne dobrobiti.

Zaštita pravah pojedinaca proti neopravdanim kakvim uticajem može i mora da se obilježi u postupku o podhvatu, zasnovanu u konkretnom kojem slučaju najprije dakle tim, da se prizna javni probitak dotičnoga podhvata (§. 13.) i da se točno ustanovi tečaj razprave glede pojedinih mjerah osnove i molbeni tečaj oblastih (judikatura) (§. 15.—18.).

Polazeći s toga obćenitoga stanovišta ustanovljuje zakonska osnova u §. 1. ponajprije, što valja smatrati bujičnim područjem, određuje zatim, da mu valja obseg od slučaja do slučaja ustanoviti postupkom, koji ova zakonska osnova propisuje, nadalje da kod odredjivanja i provadjanja mjerah za uređenje vododerinah valja uporavljivati ustanove vodnoga i šumskoga zakona, u koliko u ovoj zakonskoj osnovi drugo određeno nije.

Ustanova sadržana u zadnjoj stavci §. 4. po kojoj je dopušteno postrijetati koze, zatečene u bujičnom području, ne nalazi se u šumskom zakonu, budući je u §. 65. šumskoga zakona strieljanje kozah dozvoljeno samo za slučaj, ako se zaplijeniti ne mogu.

Ovom se ustanovom doduše znatno pooštruje zakon još više naprama krajiskom žiteljstvu, budući je previšnjim riešenjem od 19. travnja 1862. §. 65. šumskoga zakona za bivšu vojnu Krajinu glede toga preinačen onamo, da se koristne životinje u obće nesmiju strijetati.

Ali je to jedino uspješno sredstvo, da se iz bujičnog područja paša i brst kozah uzmogne trajno izključiti. Inače nebi se šumski nasadi, podignuti na Krasu velikim trudom i troškom na vremenu i novcu, dali očuvati, da ih koze neunište.

U §. 2. zak. osnove nabrojene su sve one gradnje i naprave, što jih valja obično preduzeti, da se bujica uredi, al se paragrafom ovim podhvatnik nesprečuje, da izvede možda još i druge potrebite mјere.

Spomenuta odredba o zabrani paše u radnom polju vezana je po §. 5. o. z. na stanoviti rok, te prestaje, ako se za tri godine nezapočmu radnje oko uređenja bujice.

U §. 6. ustanovljen je prisilni ustup gradiva i zemljišnih česticah na porabu za uređenje bujice. što je po gore navedenom obrazloženju opravdano.

Isto tako je s istih razlogah u §. 7. o z. dozvoljena i razvlastba stanovitih u bujično područje spadajućih zemljištnih česticah, i posvemašnja ili djelomična razvlastba onih pravouživanjah trećih osobah, koja obterećuju zemljišta u bujičnom području.

Ove u §§. 6. i 7. sadržane ustanove idu dakle za tim, da omoguće, kako će se provesti i unaprijediti potrebite u javnom interesu radnje oko uredjenja bujicah, odnosno kako će se za buduća vremena osjegurati trajno uzdržavanje novostvorenog stanja bujičnog područja odstranjnjem obće štetnih uživanjah ili načina uživanja.

Uz to zajamčuju §§. 8., 10. i 11., da će se dati primjerena odšteta za izvedenu razvlastbu te preprečuju, da se podhvat odviše ili neopravdano ne obtereti, a svakom je dopušteno, da glede odštete potraži pomoći u nadležnih sudovah. (§. 18.)

Ako li se koje zemljište, spadajuće u bujično područje, nerazvlasti, dužan je ipak posjednik mu po §. 9. trpjeti, da se izvedu sve radnje, potrebite za vezanje tla ili odvodnju vode uz obvezu, da u svem zadovolji odredbam, izdanim o budućoj porabi zemljišta i ob izvažanju proizvodah, jer će se samo tim moći uzdržati zemljište u shodnu i poboljšanu stanju.

Ako li se izvedenjem ovih radnja ili odredabah trajno smanji čisti prihod zemljišta, prema dosadanjoj mu porabi, valja da se dade primjerena odšteta. Kod šumskoga tla dati će se takova odšteta samo tada, ako odredbah i mjerah, što jih valja preuzeti nepropisuju ustanove šumskoga zakona.

Podhvatnikom takova uredjenja bujicah mogu biti po §. 12. o. z. zemaljska vlada, obćine, zajednice posjednikah šumah, državni šumski erar i drugi interesentni i to ili pojedince ili u zajednici.

Podhvatnik treba da za razprave obći sa strankami, da snjimi sklapa na godbe, te je osim toga dužan ustanoviti medje bujičnog područja, sastaviti i predložiti glavnu osnovn, ovu provesti a i uzdržavati podignute nasade i radjvine, o čem su potanji propisi sadržani u §§. 12., 14., 15.. 16. i 20.

Dalji tečaj cijelog postupka, zatim kako će se pokriti troškovi, izvest gradnje i uzdržavati izvedene radjvine i nasadi propisuju potanko §§. 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24. i 25., te je kr. zem. vlasti, kao najvišoj upravnoj oblasti pridržano pravo, da naredbenim putem odredi, kako valja sastaviti i predložiti glavnu osnovu (§. 12.); skratiti postupak kod izvedenja naknadnih mjerah potrebitih za shodno uzdržavanje radjevinah (§. 22.), zatim kako se ima urediti služba bujičnih tehničara i kakovo se osposobljenje od ovih zahtjevati mora, napokon da izda službeni naputak i tehničke poslovne upute za bujične tehničare, koji će se uzdržavati iz zemaljskih sredstvah.

Ova zakonska osnova daje po tom pravnu podlogu, na temelju koje će se u konkretnih slučajih moći odrediti i provesti sve potrebite mјere i uzdržavati izgradjene radjvine i podignuti nasadi.

Neposredna korist, što ju daje ova zakonska osnova u javnom interesu, jest ta, što zajamčuje, da će se zasnovani koji podhvati, ako su mu novčana sredstva osjegurana, moći s tehničke strane posve točno i shodno izvesti, bez bojazni, da bi izvedbu mogle zapriječiti znatičije potežkoće ili da bi započete već radnje morale zapeti s nedostatka zakonskih propisah u obće, a napose i propisah takvih, koji bi se imali uporaviti za nepredvidjene slučajevе. Kad zakonska ova osnova zadobije moć zakona, laglje će se bud od zemlje bud od interesentah namicati glavnice potrebite za ovakve podhvate, i to stoga, što zajamčuje, da će se naumljena svrha shodnom uporabom dotičnih ustanova moći doista i polučiti. Zagradjivanje bujicah jest nedvojbeno jedna od vrlo važnih agenda zemaljske kulture, pa je nuždno bilo, da se zadatak, što no ga uprava na tom polju ima, uredi zakonodavnim putem, kojem će zahtjevu predležeća zakonska osnova podpuno udovoljiti.

Odnošaji anatomičkog sastava drva prama stvaranju godovah i tehničkim svojstvima drva.*)

Predavanje prof. dr. Granera, držano dne 4. studenoga u naravoslovnom družtvu
u Tübingenu.

Kada je došao u našemu družtvu red predavanja na mene, nisam se mogao oteti dojmu, da mi je kao šumaru, a prema tomu kao laiku na polju naravoslovnom, težko izabrati si predmet, o kom bi se predmijevati moglo, da će zanimati i ovdje prisutne zastupnike raznih grana naravoslovne nauke; s toga prepuštam vašem sudu, da li je moj izbor u tom smjeru bio svrsi shodan, kada sam se odlučio, da danas govorim o anatomičkom sastavu drva i njegovih odnošajih prama stvaranju godovah i tehničkim svojstvima drva. Svakako sam polazio pri tom sa stanovišta, da će kratko predočenje ovoga predmeta, uvaživ pri tom i novije iztraživanje, nesamo izpuniti želju mnogih članova našega družtva, nego i mnogih vanjskih šumara.

Izražiti anatomički sastav drva jest zadaća anatomičko-fizioložke botanike.

Ali je podjedno i od neposredne važnosti kod riešavanja mnogih pitanja, tičućih se uzgoja šuma.

Mnijem s toga, da je poznавanje anatomičko-fizioložkih odnošaja neobuhodno potrebito, da se mogu sa naravoslovnog gledišta opravdati mnoge šumske gojivitbene mjere. Zatim nam mora, a to je ona strana, koja se nas tiče, anatomički sastav razjasniti mnogovrstna opažanja na polju tehničkih svojstava

*) „Forstwissenschaftliches Centralblatt“, Heft I. 1894.

drvna, premda nam je znanje o tih odnošajih još vrlo nepotpuno. Od manje je važnosti to, da nas anatomički sastav oborenog drva uči poznavati vrst drveća.

Kušajući u kratko nacrtati anatomički sastav našeg domaćeg drveća, moramo ponajprije razlučiti „prvotne provodne snopiće“ od „drugotnog drva“.

Prvi su u najmladijih organih srčike i kore unutar osnovnog staničevja gotovo kružno poredani, te ih jedino ciepcu razstavljuju.

Pojedini cievni snopić sadržaje iznutra drvovinu (Xylem), a izvana liko. Jedno od drugoga razstavlja kambij. Neprekidnom razdiobom stanica stvara kambij posebni kolobar i tvori tekom dalnjih vegetativnih razdoblja medju, izmed vanjskog diela, kore i unutarnjeg nas zanimajućeg diela, drugotnog drva.

Što se tiče sastava drugotnoga drva, to se prema fizioložkim funkcijama pojedinih njegovih dijelova, obično razlikuju kod njega tri stanična sustava.

Trachealni sustav, sastojeći iz cjevčica i tracheida; palikovni i libriform sustav i parenchymatički sustav. Ovi sustavi razlikuju se kako u anatomickom, tako i u fizioložkom pogledu. Trachealnom sustavu pripada zadaća, da vodi vodu u drvu, palikovnom sustavu, da učvrsti staničevje, a pareuchimatičkom sustavu, da vodi i slaze parenchymatičke tvari. Razdioba ovih posala na spomenuta staničevja nije doduše točno provedena, te postoje pri tom mnogi prelazi. Tako na pr. sudjeluju tracheide, naročito kod četinjača, kojim palikovnice manjkaju, pri očvršćenju stabla, a isto tako posreduje po jednoj od novijih teorija (od Godlewsky-a) parenchymatičko staničevje kod kolanja vode u drvu. Nu svakako pruža razlučbu gornjih trijuh sustava dobar oslon za razdiobu staničevja drugotnog drva.

R. Hartig razdieljuje u svojem djelu „Nauka o anatomiji i fiziologiji bilja“ stanične sustave nešto različnije. On razlikuje: 1. cjevčice, 2. drvnu vlakninu, sastojeću se iz tracheida, palikovnica i vlaknatih stanica, 3. drvni parenchym, koji se dieli u tōčni i tračni parenchym.

Dozvolite, da si u kratko predočimo bitna obilježja pojedinih prvotnih organa, koji sačinjavaju ovo staničevje.

U drvu nalazeće se cjevčice jesu očlančene cievi, koje se protežu ceilim stablom od korijena pa do lišća, a nastale su raztopljenjem mezdrice, koja se nalazi izmedju pojedinih, podužno neposredno se dotičućih stanica. One su napunjene vodom, koja je mjestimice zrakom razstavljena, a stanični tinj je u njih izmjenice odebljen. Ako drvo prorežemo, onda se odlikuju cjevčice od ostalog staničevja širinom svojih dutina (lumen), radi čega su ih nepravno prozvali „rupice“ (Poren). Cjevčice ćemo naći samo kod listača. One manjkaju četinjačama, odnosno tu ih nalazimo samo u mlađih organih uza srčiku. Cjevčice su važne za sastav drva listača ne samo sbog toga, što označuju godove, nego i s toga, što djeluju na specifičku težinu drva. Ova je naime tim manja, čim je u drvu više cjevčica i čim su ove šire.

Tracheide jesu prosenchymatičke stanice, koje su očuvale svoju samostalnost kao pojedine stanice, ali su inače posve slične cjevčicama, koli glede sadržaja, toli glede oblika staničnog tinja. U potonjem su pogledu u tracheidah

značajne duge stanice, kojih su piknjice velikim dvorcem obkoljene, ter o kojih se drži, da vode vodu u drvu. Kod četinjača, kojima kako spomenusmo manjkaju cjevčice, sačinjavaju tracheide najveći dio staničevine. Kod listača nalaze se više osamljene, i to redovito samo u blizini cjevčica.

Libriform vlakavca ili palikovnice, koje su dobine ime poradi svoje sličnosti sa likovnicama, razlikuju se od tracheida poglavito svojim vretenastim oblikom, zatim, što im je stanični tinj deblji, a dutina uzka, nadalje, što se piknjice u malom broju nalaze, ili posve manjkaju.

Njih ćemo naći samo kod listača, a od njih ovisi ponajviše gustoća i dobrota drva.

U drvu nalazeći se parenchym moramo, barem u mladom drvu, smatrati živućim staničevjem, čije stanice imaju tanki tinj i sadržavaju protoplazmu, te su s toga i sposobne za pohranu pričuvnih tvari.

U koliko se je parenchymsko staničje razvilo u podužnom smjeru, zovemo ga „tōčni parenchym“ (Strangparenchym), a naći ga je ponajviše bez cjevčica i tracheida. Ovom nasuprot razvio se je „cjevčji pareuchym“ (Markstrahlen-Parenchym) u popričnom smjeru.

Kod većine drveća, kao kod listača i kod jele, sastoje se cielo staničevje ciepacia iz parenchyma; nasuprot kod njekih četinjača (omorika, bor, ariš) ćemo gore i dole tako zvane poprične tracheide koje graniče sa parenchymom. Široki ciepcici, koji se nalaze kod pojedinih vrsti drveća, kao kod hrasta i bukve, sastoje se iz mnogobrojnih uzporedno ležećih brojčanih nizova, dočim se uzki ciepcici sastoje iz jednoga ili samo njekoliko staničnih nizova.

Mora se primjetiti, da su ova dosada spomenuta staničevja medjusobno uzko spojena, te nam s toga i drvo predstavlja kompaktnu massu. Iznimku čine samo smolnice, koje se nalaze u drvu njekih naših četinjača (omorika, bor, ali ne jela) i služe za pohranu izlučina, o kojih se misli, da su nastale uslijed razvorbe obližnjih stanica.

Na ovo nam je još nadovezati o načinu, kako godovi drvo iz gradijuju.

Jasno je, da se razlučba drva u koncentričke manje više okrugle klobare, koji nam predočuju proizvod vegetativnog djelovanja u jednoj godini, radi česa ih i zovemo godovi, mora svesti na razni anatomički sastav elementarnih organa u raznih odlomcima vegetativnog razdoblja. Nu prem da se u jednom te istom godu stvoreni pojasi često puta nedagu razlučiti, već prelaze jedan u drugi, to se ipak posljednji pojas sadašnjega i početni slijedećeg goda točno razlikuju.

Što se naziva tiče, to su prije oba, unutar jednoga goda nalazeća se pojasa zvali obično „proljetno drvo“ i „jesensko drvo“. Nu ovaj potonji naziv napao je R. Hartig i predložio, da se mjesto „jesenskog drva“ nazove „ljetnim drvom“, obzirom na posljedke njegova iztraživanja, po kojih bi ovo imalo nastati zaista u ljetnih mjesecib.

Drugi pisci, tako F. Schwarz u svojoj „šumskoj botanici“, misle, da bi se imalo ostati kod starog uobičajenog naziva „jesensko drvo“, jer da po R. Hartigu preinačeni naziv ipak ne vriedi za sve odnošaje, tako na pr. kod korenja prestaje deblijanje tek koncem listopada i kasnije.

Razlika izmedju proljetnog i jesenskog drva prouzročena je stranom uslijed nejednakosti oblika istih elementarnih organa u obih pojasih, stranom uslijed različitosti elementarnih organa samih. Prvo vriedi za četinjače, dočim ćemo kod listača oboje naći.

Počimimo sa četinjačama, kojih je drvo u obće jednostavnije sastavljeno. Četinjačama manjkaju cjevčice i libriformvlakanca, te je s toga i razlika izmedju proljetnog i jesenskog drva, koja je dosta oštro provedena, prouzročena jedino uslijed nejednakosti tracheida u obih pojasih. Tracheide proljetnog drva odlikuju se naime, kada ih prorežemo, širokim dutinama i pravilnim oblicima s približno jednakim razvitim promjerima u smjeru polumjera i tangente, ili kako obična oznaka glasi, one su razmijerno znatno „radialno opružene“, a k tomu im je obično i tinj tanak. Nasuprot pokazuju tracheide jesenskog drva, i to tim više, čim se više približujemo kraju goda, ne samo, da su im dutine uže i da im je oblik uslijed kratkih radialnih promjera splošten, nego da im i tinj sve to deblji biva. Obzirom na te razlike prozvao ih je R. Hartig „okruglimi vlaknatimi vrstami“ i „širokim vlaknatimi vrstami“ (Rund- und Breitfaserschichten).

Kod listača postoji doduše slični odnošaj glede jače radialne opruženosti i tomu odgovarajućih širih tracheidalnih dutina izmedju proljetnog i jesenskog drva, ali ta razlika nije ovdje tako očita kao kod četinjača, pa se i granica goda u listačah prikazuje običnom oku u podobi razmijerno tanke certe. Čini se, da je ovdje od veće važnosti to, što u jesenskom drvu imade mehaničkih elementara, dakle libriformvlakanaca, u većem broju. Nu ponajglavniji razlog za oznaku godovâ kod listača jest: broj, razdielba i kakvoča cjevčica. U proljetnom drvu naime jesu cjevčice ne samo mnogobrojnije, nego su im i dutine šire, uslijed česa i proljetno drvo izgleda šupljikavije i svjetlijije.

Ovo doduše nevriedi u istoj mjeri za sve vrsti drveća, na čem se i osniva po Nördlingeru uvedena i uobičajena razdioba listača u „kružno rupičaste“, na pr. hrast, jasen, briest, i u „razsijano rupičaste vrsti“, na pr. bukva, grab, javor, joša, lipa itd. Ali u jednom i drugom slučaju vlada pravilo, da broj i širina cjevčicah od središta napram obodu, pada.

Uzroci stvaranju godovâ nisu još niti danas dovoljno razjašnjeni; nasuprot ovo je jedan od onih problema, o kom se najviše prepire.

Starija po Sachsu postavljena „teorija o pritisku kore“, koja je htjela stvaranju sploštenih i odebljalih organa u jesenskom drvu, naći razlog u povećanom pritisku kore tekom vegetativnog doba, napuštena je, odkada je Krabbe pokusi dokazao, da u istinu takova razlika u raznih godišnjih dobah u pritisku kore nepostoji.

Novu teoriju o stvaranju godovâ postavio je R. Hartig.

Po njegovu moraju se za objašnjaj tvorbe godovah uvažiti dva po sebi različna, ali skoro uvjek uzporedno postojeća učinka.

Jedan bi se činbenik morao tražiti u okolnosti, što je u proljeće kada stablo tjerati i pupati počme, najnužnije, da se što prije i izdašno udovolji potrebi transpiracije u drvu. Ova potreba jest povodom, da se ponajprije stvara drvo, od provodnog staničevja, i to kod četinjača od tracheidah sa širokimi dutinama, a kod listača iz mnogo velikih cjevčica, dočim, kad je drvo podpuno listalo, a u novom se godu već stvorilo dovoljno vodu vodećeg drva, odgovarajućeg potrebi transpiracije, onda drvo razvija više takove organe, koji su mu za njegovo očvršćenje potrebni. Osim toga drži Hartig, da bi obzirom na to, što je upravo kod srčastog drva ponajviše proljetni pojas znatno velik i vrlo šupljikav, dočim su kod bjeličastog drveća gotovo bez razlike cjevčice više pravilno u godu razdieljene, valjalo i tu tražiti njeku svezu izmedju stvaranja cjevčanog pojasa i stvaranja srčike.

Drugi momenat za razjašnjenje razlike izmedju proljetnog i jesenskog drva valjalo bi po Hartigovoj teoriji tražiti u različitoj hrani kambija, koja prouzročuje različitost u odebljanju staničnog tinja, te smatra Hartig veću gustoču i dobrotu ljetnog drva napram proljetnom kao posljedicu bolje hranitbe kambija u ljetnih mjesecih naprama manjkavom hranjenju s proljeća. K tomu bi još djelovala dva uzroka. Ponajprije to, da u proljeću drveće nove izbojke na račun pohranjenih pričuvnih tvari razviti mora i s toga još malo novih tvari stvarati može za god, zatim da su u proljeću vanjski odnošaji hranitbe drveća manje povoljni s razloga, što je topota zraka i tla još nizka, te je poradi kratkoće dana djelovanje svjetla još slabo, dočim su ovi svi vanjski odnošaji u ljetnih mjesecih mnogo povoljniji.

Kad bi se ta Hartigova teorija potvrdila, to bi nam se mnoga opazanja: kao upliv starosti drveća, stojbine i sklopa na kakvoću drva u drugom licu prikazala, nego što je to dosada bivalo.

Nu ova R. Hartigova teorija o stvaranju godovah nije ostala ne napadnuta. Naročito je proti njoj ustao u najnovije doba Wieler, koji je svoja mnjenja o tom predmetu objelodanio djelomice u botaničkim stručnim listovih, a dielomice u posebnoj razpravi: „O odnošajih izmedju drugotnog debljanja i hranitbe drveća“, u Tharandskom šumarskom godišnjaku“ (godište 1892.)

Mnjenja obih učenjaka siažu se ponajprije u tom, što Wieler naglašuje suvislost izmedju proizvodnje i razvoja organa lišća i stvaranja odvodnih puteva u godovih.

Od manje je svakako važnosti, što Wieler protuslovi Hartigovom navodu, da umanjenje broja cjevčica u jesenskom drvu stoji u savezu sa stvaranjem srčike, te navadja, da u obče samo malo posljednjih godova vodi vodu u drvu, svejednak, da li je to srčikasto ili bjeličavo. Wieler razjasnjuje dapaće umanjenje cjevčica u jesenskom drvu tim, što se za vrieme tvorbe jesenskog drva manje listnatih organa stvara, nego li je to slučaj u ljetnoj i proljetnoj dobi vegetacije.

Nadalje se stiču nazori Wielerovi s Hartigovimi i u tom, što onaj svadja razliku u radialnoj opruženosti elementarnih organa proljetnog i jesenskog drva, na nejednakost hranitbenih odnošaja kambija, u raznih fazah vegetacije.

Nasuprot pobija Wieler u cijelosti Hartigovu tvrdnju, da ima proljetno drvo lošijoj, a jesensko boljoj hranitbi kambija zahvaliti svoj postanak. Dok Wieler naglašuje potrebu, da se o razlikah u opruživosti elementarnih organa proljetnog i jesenskog drva, kao i orazlikah u debljanju staničnog tinja obostranih elementarnih organa mora razpravljati kao dviju sasma posebnih i različitih problemih, iztiče on ujedno, da debljanje staničnog tinja u jesenskom drvu ne stoji u nikakvom savezu sa stvaranjem godovâ, pošto je onog naći i u proljetnom drvu, prema čemu sačinjavaju glavnu točku toga problema samo razlike u opruživosti elementarnih organa.

Nu u tom potonjem pogledu tvrdi Wieler baš obratno od Hartiga i pripisuje jaču radialnu opruženost elementarnih organa proljetnog drva, boljoj hranitbi kambija i dosljedno tomu slabiju opruženost stanica u jesenskom drvu, lošijoj hranitbi kambija u jesen. Wieler to osniva na svojih pokusih, kojimi mu je pošlo za rukom ustanoviti, da se veličina radialnih promjera elementarnih organa mijenjati može, ako im hranitbene uvjete promjenimo, dapače da je umjetnim načinom moguće posve odstraniti granice godovâ.

Polazeći sa stanovišta, da su „dobra i lošija hranitba“ vrlo netočni pojmovi, raztvara Wieler hranitbene odnošaje na pojedine činbenike i zatim izpituje posebice, ponajprije djelovanje raznog sadržaja vode na kambij, nadalje upliv anorganskih i konačno organskih hraniva na opruživost elementarnih organa.

Pri tom dolazi on do sljedećih zaključaka: da doduše sva tri činbenika djeluju na opruživost stanica, da se ali proučavanje upliva mineralnih i organskih hraniva dalnjimi pokusi upotpuniti mora, te da se prema tomu stvaranje proljetnog i jesenskog drva u prvom redu mora pripisati različitom sadržaju vode u kambijalnih stanica, i to u tom smislu, da je veća radialna opruženost elementarnih organa u proljetnom drvu i obratno manja opruženost istih u jesenskom drvu ovisna o većoj množini vode u kambiju s proljeća, odnosno od pomanjkanja vode u istom u jesen.

Još ćemo spomenuti mnjenje trećega pisca o tom predmetu.

F. Schwarz se u svojoj „šumskoj botanici“ glede hranitbenih odnošaja podpunoma razilazi od obojice prvašnjih fiziologah, naročito u tom, što on hranitbenim odnošajem u obće ne pripisuje nikakove važnosti, navodeći, da se ne može smatrati različita hranitba kambija uzrokom stvaranju godovah, budući je svako doba godine dovoljno razpoloživih pričuvnih tvari u drvu.

Zatim se približuje Schwarz nazorom Wilera, te i on drži, da voda, što ju biljka treba, posredno upliva na stvaranja godovah, akoprem se nezna, kako se taj upliv mehanično upriličuje. Da podupre to svoje mnjenje pokazuje on, da na pr. kod listača, ako u ljetu lišene budu lišća, potrošak vode najednoč vrlo jako padne i podjedno se stvara jesensko na mjesto proljetnog drva, do-

čim, ako drvo na novo potjera, onda se i na novo stvara proljetno drvo; ovim načinom mogu se, ako je drvle ogolilo uslijed gusjenica ili prelaznih vrlo jakih suša, u jednoj godini stvoriti dva goda.

Iz navedenoga vidi se, da su nazori naučnjaka o stvaranju godova vrlo različiti, a osobito stoje si nazori Hartiga i Wielera u oštem protuslovju. Pod takovimi okolnostmi neizbjegivo je, da je i položaj nevježa na polju bota-ničkom, šumara i praktičara vrlo težak, te im nije lako stvoriti si vlastiti sud u tom pitanju, koje bi, kad bi dovoljno razjašnjeno bilo, od zamašnih posljedica za šumarsku praksu bilo.

Što se nas tiče, to smo gotovi priključiti se nazorom Wielera s razloga, jer ih temelji na točnih pokusnih iztraživanjih. S druge pako strane ne smiju se s vida pustiti, da se dokazivanje Wielero vo tiče samo razlikâ u opruživosti elementarnih organa, dočim neposredno ne razjasnjuje debljanje staničnog tinja, koje, barem kod četinjača, ponajviše prati stvaranje jesenskog drva i koje je R. Hartiga podpunim pravom dovesti moglo do zaključka, da je to znak obilnije hranitbe kambija.

Stvar je stručnjaka na polju anatomičko-fizioložke botanike, da ova pitanja dalje razbistre; nevježe će se pako, uslijed vrlo različitih i protuslovnih mnjenja, koje su naučnjaci u tom pogledu postavili, cieli ovaj predmet dojmiti tako, da se pitanje o stvaranju godova nemože razjasniti jednim jedinim razlogom, već samo sudjelovanjem raznih činbenika, kojih se učinci u raznih smjerovih pokazuju, kako u obće kod problema, koj se temelji na vrlo zamršenih odnošajih, kakovim se i naš predmet smatrati mora, inače nije niti moguće.

Da se u ovoj stvari uzmogne doći do kakova zaključka, nužno je, da se ono, o čem se mnjenja naučnjaka ne razilaze, već se slažu, skupi u jednu cje-linu. Prema tomu će se morati uz priuzdržaj dalnjeg objašnjaja o mnjenjih glede upliva vanjskih hranitbenih odnošaja i naročito sadržaja vode u kambiju, osobito naglasiti, da između razvoja lišća i stvaranja provodnih puteva u godu postoji nepobitni nutarnji savez i da godovi, po riečih Wielerovih, moraju biti odrazom razvoja listovnih organa.

U prvom stanju razvoja, kada drvo tjera i lišće živahno izbija, i tim ne samo množ listnih organa, nego i transpirajuću dobu povećava, stvara kambij tomu odgovarajuće provodne puteve, cjevčice i tracheide sa širokimi datinami.

Kada je pako rastenje ovih organa donekle dovršeno, onda oni mogu tim više svoje tvorbeno djelovanje obratiti dovodjenju tvari, potrebitih onim elementarnim organom, kojim je zadaća, da u prvom redu mehanički učvrste staničevje.

I tako sam se primakao drugom dielu moga predavanja, pa ću još govoriti o tehničkim svojstvima drva, koja ću sa stanovišta, kako se ona odnose prama anatomičkom sastavu drva, podvrći kratkom razpravljanju.

Biti će shodno ovaj predmet razstaviti i najprije govoriti o specifičkoj težini, kao mjeri za dobrotu drva, onda o gorivosti, skopčanoj sa kemičkim procesi i napokon: o mehaničkim svojstvima kao takovih. — B. (Nastavit će se).

LISTAK.

Osobne viesti.

Imenovanje. Ban kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je imenovati protustavnika ogulinske imovne obćine Bogoslava Hajeka šumskim procjenjenjem kod gradiške imovne obćine sa sustavnimi berivi.

Gosp. Slavko Sutlić, šum. pristav ogulinske imov. obćine, naimenovan je priv. kotarskim šumarom za urb. obć. Fužine, Benkovac Vrata-Slavica sa sjedištem u Fužinah, a podjedno povjerena mu je šum. uprava urb. obć. Lič, Dol, Šmrika, Hreljin, Ružič-selo i Zlobin.

Gosp. Rudolfo Erny, šum. pristav II. banske imovne obćine, priv. kotarskim šumarom za šumsko-upravni kotar „Vinodol“ sastojeći iz urb. im. obćinah Novi-Zagon, Bribir, Selce, Crkvenica, Sv. Jelena, Grizane, Belgrad, Drvenik i Sv. Jakob, sa sjedišćem u Bribiru.

Uspjeh višega državnoga šumarskoga izpita. Prema odredbi vis. kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, držan je u tekućem proljetnom roku viši državni izpit za samostalno vodjenje šumarskog gospodarenja od 23. do uključivo 26. travnja 1894. u prostorijah male saborske dvorane pod predsjedanjem gosp. Mije Vrbanica, kr. zem. šumarskog nadzornika. Kao povjerenici fungirali su kod izpita gospoda: Robert Fischbach, kr. zem. šumar. nadzornik, Ivan Partaš, kralj. profesor šumarske struke u gosp. šumar. učilištu u Križevcima i Josip Kozarač, kr. državni šumarski upravitelj u Lipovljanih. Kod izpita obavljao je podjedno i poslove perovodje g. Partaš.

K izpitu pristupilo je u svemu 5 kandidatah, i to gospoda: Josip Aue, šumarski pristav kod križevačke imovne obćine u Belovaru, Ferdinand Brodski, šum. vježbenik kod otočke imovne obćine u Otočcu; Bogoslav Kosović, protustavnik i računovodja kod slunjske imovne obćine u Rakovcu, Ivan Završčan, šumar. vježbenik kod II. banske imovne obćine u Petrinji i Petar Gazić, šum. vježbenik kod Gradiške imovne obćine u Oriovcu.

Dne 23. i 24. travnja dobili su kandidati svaki dan po tri pismena pitanja iz raznih grupah šumarske znanosti, (koja ćemo naknadno sačuvati) — dne 25. i 26. pako obavljen je šnjima ustmeni izpit i to redom vučenih brojeva.

Po povjerenstvenom zaključku, ocjenivši uspjeh pismenog i ustmenog izpita, proglašen je jedan kandidat dobro sposobljen, a ostala četvorica dovoljno sposobljenima za samostalno upravljanje i vodjenje šumskoga gospodarenja, te se potom može posljedak izpita smatrati povoljnim.

Društvene viesti.

Slavno predsjedništvo hrv.-slav. šumarskog društva sazvalo je upravljajući odbor u sjednicu za dan 6. svibnja o. g., uz sljedeći dnevni red:

1. Čitanje i ovjerovljenje zapisnika odborske sjednice od 21. siječnja o. g.
2. Predlog nadšumara otočke imovne obćine g. V. Perca glede mjesta za obdržavanje buduće glavne skupštine hrv.-slav. šum. društva.
3. Rješavanje spisa poslovne naravi.
4. Eventualni predlozi gg. članovah.

Zakoni i normativne naredbe.

Njegovo ces. i kr. a poštolsko Veličanstvo blagoizvoljelo je previšnjim riešenjem, od 26. ožujka 1894. po hrvatsko-slavonskom-dalmatinskom saboru votiranoj osnovi zakona, kojim se uređuje stručna uprava i šumsko-gospodarenje u šumama stojecim pod osobitim javnim nadzorom, prelagostivo podieliti previšnju Svoju sankciju.

Glede preinačenja glavnih uporabnih osnovah u šumah imovnih obćinah izdala je kr. zem. vlada pod 7. ožujka o. g. br. 1529. na sve svoje povjerenike slijedeću normativnu naredbu:

Kr. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, razabrała je iz podnešenih izveštah svojih izaslanika o pregledavanju šumah, da dosadanje glavne uporabne osnove za neke gospodarstvene jedinice svojoj svrsi podpuno ne odgovaraju obzirom na postojeće razmjerje dobnih razreda, budući se tim, što se u svakoj od ovih posebice sjeća vodi, u mnogih slučajevih uporaba starih porastlinah zavlači kroz cielu obhodnju, a često još ne dorasle porastline k sjeći privode; — zatim, da na poseb u tamopodručnih šumah stare hrastove porastline danomice sve to više propadaju i na vrednosti gube, imenito pako, da se u njekih hrastovih starih porastlinah broj sušaca nerazmjerne godimice umnožava, tako, da nastaje pogibelj, da će se vremenom, a prije nego bi ove porastline redovitom sjećom k uporabi došle, veći dio stabala osušiti, čime bi se imovna obćina mnogo u novcu oštetila.

Ove okolnosti ponukale su ovu kr. zemaljsku vladu, da izda odredbu, kojoj je svrha, da se s jedne strane prestare, imenito hrastove, porastline u što kraćem vremenu uporabe i unovče, a s druge strane u nedozrelih ili bar skroz zdravih porastlinah sjeća privremeno obustavi i tim imovna obćina od novčanih gubitaka i žrtava očuva.

Povodom tim određuje se slijedeće:

Gospodarstveni ured tamošnje imovne obćine ima sporazumno s proceniteljem poprimiti shodne mjere, da se za takove šumske dielove glavne uporabne osnove svrsi shodno preinače, i to na taj način, da se više sadanjih gospodarstvenih jedinicah zajedno složi, te u mjesto, da se sjeća vodi godimice u svakoj od svih gospodarstvenih jedinicah naposeb, treba, da se godišnji etat za sve ove gospodarstvene jedinice usječe samo u jednoj, a to odredjenoj i dolje niže pobliže označenoj gospodarstvenoj jedinici, dočim se sjeća u ostalih predhodno obustaviti ima. — Kada ova izcrpljena bude, prelazi se tek sa sjećom u drugu gospodarstvenu jedinicu.

Time postići će se u gospodarstvenom pogledu znatni probitci, jer će se moći prodavati veće hrpe, nadalje biti će veće branjevine, koje se laglje uzgojiti i nadgledati dadu, nadalje kod iznajmljivanja sjećinah na međutomno poljsko gospodarenje dobiti će se veća najmovina; povrh toga uzčuvat će se zdravije sastojine za buduća vremena, dočim se loše sastojine sada unovčiti mogu i time predusretne znatnom gubitu, koji bi nastao uslijed padanja prirasta na kakvoći hrastovih sastojina.

Budući je pri tom sa finansijsalnoga stanovišta potrebito, da se ponajprije upotrebe prestare i oštećene porastline, valja prije sve stare šumske srezove točno pregledati te tom prigodom ustanoviti, da li je dotična porastlina:

- a) sasvim zdrava i u podpunom prirastu;
- b) nješto oštećena nu ipak još u dobrom prirastu;
- c) na polak oštećena i u padajućem prirastu;
- d) prestara i oštećena porastlina.

Razumjeva se samo po sebi, da se ima voditi sjeća obratnim redom ovđe navedenih razvrstbih i točno razlučiti redoviti užitak prema ustanovljenoj obhodnji i vanredni užitak (predhvata) obzirom na ustanovljenu uporabnu dobu.

Obzirom pako na to, da su šume krajiških imovnih obćinah obterećene služnostmi drvarenja gradivog i ogrevnog drva svojih pravoužitnikah, imati će se gore spomenuta načela protegnuti samo na one šumske prediele, u kojih se uporabljuje uz redoviti još i vanredni užitak, kao i na takove šume redovitog užitka, koje se obzirom na njihovu veliku novčanu vrednost, u istinu ne uporabljuju za pokriće pravoužitničkih potreba, nego se upotrebljuju za trgovinu, i javno unovčuju, dočim se za ušumljene pravoužitnike potrebita gradja i ogrev kupom sa drugih stranah pribavlja.

Ove preinake glavne uporabne osnove imadu se provesti tekom god. 1894., nu tako, da se sa sjećom po novih osnovah bude već u prometnoj godini 1894./5. započeti moglo. U tu svrhu valja svakako, da se iste do 15. kolovoza ovamo na odbrenje predlože.

Izbor odnosnih gospodarstvenih jedinicah, na koje se gore razložena načela uporaviti mogu i moraju, prepusta se gospodarstvenom uredu i procjenitelju tamošnje imovne obćine, komu mjestne i porastlinske prilike najbolje poznate biti moraju, te će se kr. zemaljska vlada o tom svojedobno, po svojih izaslanicima osvijedočiti.

Dodatak za pojedine im. obćine: Budući je pako osim toga ustanovljeno, da se u tamopodručnih starih hrastovih porastlinah nalazi mnogo subara, koji do danas naposeb izvadjeni nisu, nego se samo u toliko upotrebljuju, u koliko se nalaze u redovitih sjećinah ili u koliko budu po vjetru oborenji, dakle kao vjetrolomi i izvale, čim se gubi godimice mnogo na vrednosti suharah, to se poziva gospodarstveni ured tamošnje imovne obćine, da učini shodne odredbe, da se još tekućeg proljeća u svakom sredu izbroje, obilježe i procene svi sušci.

Obilježenje i procena ima se obaviti tako, da se svako stablo brojnim kolom u prsnoj visini providi tekućim brojem i uvrsti u jednu od slijedećih razvrstbah, koje se imaju pri tom za podlogu uzeti:

- a) sušci bez kore i sasvim crvotočni;
- b) sušci na pol oguliti i nješto crvotočni;
- c) sušci samo nješto oguliti i većim dielom zdravi;
- d) netom nastali, sasma zdravi sušci ili stabla, koja su se tek sušiti počela.

Izkazi tih suharah i predlozi glede uporabe istih u razne svrhe, i to: za gradju obćinam i pravoužitnikom, ili za malo- i veleprodaju, imaju se do konca lipnja 1894. ovamo podnjeti zajedno sa predlogom, da li se prema mjestnim prilikam, imaju svi za veleprodaju namjenjeni suhari u jednoj ili više hrpah prodati i uz koje ciene.

Svakako valja prigodom sastavka drvosjećnoga predloga za prometnu godinu 1894./5. drvnu zalihu ovih suharah uzeti u obzir i odbiti od godišnjega etata.

Glede obhodnje tamopodručnih visokih hrastovih šumah, koja je ustanovljena sa 100 godina, mora se iztaknuti, da je prenizka, jer hrastova stabla tamošnjeg područja u toj dobi ne samo da dobro prirašćuju, nego nisu niti zadobila još takove dimensije, a da bi se uporaba istih sa financijalnog stanovišta opravdati dala.

Obhodnju za visoke hrastove šume valja s toga povisiti na 140 godina, i to, koli za one šumske prediele, koji će se prema gore iztaknutim načelom na novo uređiti, toli i za ostale, koji će se uživati po dosadanjoj osnovi, nu za ove potonje tek prigodom prve revizije uporabne osnove.

Da se pako pravoužitnikom osjegura pokriće potrebe na ogrevnom drvu iz šumah imovne obćine, valja, da gospodarstveni ured prema potrebi u onih šumske predielih, koji su svojim položajem, veličinom i obrastom prikladni za nizko šumarenje, uvede ovu vrst ugoja, da se tim dosadanjoj nestaćici na ogrevnom drvu trajno na put stane.

Obzirom konačno na to, što se je izpostavilo, da je u tamošnjih šumah učinjen predhvati na drvnoj gromadi prema dosadanjoj gospodarstvenoj osnovi, valja ovaj predhvati prištanjom postepeno izravnati i to, kod onih gospodarstvenih jedinicah, za koje će se preraditi uporabne osnove prema uvodno iztaknutim načelom, odmah kod sastavka tih osnovah, a kod ostalih prigodom prve revizije uporabnih osnovah. Nu ipak imadu se već sada sastaviti i ovamo predložiti izkazi o učinjenih predhvativ u pojedinim gospodarstvenih jedinicah sa predlogom, kada i na koji način će se izravnati i da li su moguće već u kojih gospodarstvenih jedinicah prištedjeni.

Krajišnici, kojim pripada pravo drvarije u državnih šumah, gdje još nije provedena dioba šume izmedju države i krajiških obćinah, ne počinjaju uzimanjem drvah bez doznačke ili sa mjestu, gdje im nije drvo dozna-

čeno, kradje, već šumski prekršaj, koji spada pod nadležnost političkih oblastih. (Žalba ništovna na obranu zakona. — Rješitba kr. hrv.-slav.-dalm. stola sedmorce kao suda kasacionarnoga od 8. veljače 1894. br. 4659 ex 1893.)

Osudom kr. kotarskog suda u Gr. od 25. listopada 1892. br. 1137 proglašen je M. S. iz P. krivim prekršaja suprot sigurnosti vlastničtva, označenog u paragrapu 460. k. z. počinjena time, što si je iz državne šume „Jelovi tavani“ bez dozvole vlastnika a svoje koristi radi, prisvojio drva u ukupnoj vrijednosti od 9 for. 3 nč. te toga radi osudjen na zatvor od 8 dana, da plati kr. šumskom eraru odštetu od 4 for. 63 nč. i 6 for. 75 nč i da nosi troškove kaznenog postupa i ovrhe kazni. Uslijed priziva M. S. potvrdio je kr. sudbeni stol u G. kao sud prizivni osudom od 11. studenoga 1893. gornju osudu suda prve molbe.

Osudom kr. kotarskog suda u Gr. od 8. kolovoza 1893. broj 1037 proglašen je M. S. iz P. krivim prekršaja suprot sigurnosti vlastničtva po paragrapu 460. k. z. počinjenog time, što si je bez povlastno i svoje koristi radi iz državne šume „Jelovi tavani“ prisvojio jelova drva u vrijednosti od 9 for. 41 nč. te radi toga osudjen na zatvor od 8 dana i da plati kr. šumskom eraru u ime odštete 12 for. 39 nč. i da nosi troškove kaznenog postupka i ovrhe kazni. Priziv M. S., uložen proti ovoj osudi, zabačen je osudom kr. sudbenog stola u G. kao suda prizivnoga od 11. studenoga 1893. broj 4549.

Povodom žalbe ništovne kr. državnog nadovjetničtva, podignute na obranu zakona, sudio je kr. hrv.-slav.-dalm. stol sedmorce iza obavljenе u punom vjeću javne razprave:

Da je rečenimi osudami povredjen zakon u paragrapu 181. i 460. k. z., podjedno pak sve te osude ukinuti, M. S. po paragrapu 250. točka 3. k. p. riešiti od obtužbe radi činah pod 1. odnosno 3. ove vrhovne riešitbe napomenutih.

Razlozi: U paragrapu 18. krajiskog temelnog zakona od 7. svibnja 1850. izrečeno je, da su krajiske šume državno dobro, ali krajiskom da u tih šumah pripadaju služnosti, naročito pako, da im pripada pravo na gradju i goriya drva. Te šumske služnosti zajamčene su krajiskom i po paragrapu 9. šumskog zakona od 3. veljače 1860., koji je kriepostan u hrv.-slavonskoj krajini te je u paragrapu 18. te 62. i 68. rečenog zakona izrikom navedeno, da šumski pravo-užitnici nepovlastnim privremenjem drva iz državnih krajiskih šumah počine samo prekršaj šumskog kvara, i da se takovi prekršaji samo po političkim oblastih kazniti imaju.

Po zakonu od 8. lipnja 1871. o odkupu šumskih služnosti krajiska u bivšoj krajini imaju se ta prava šumskih služnosti odkupiti i dokinuti tako, da se krajiskim občinam izluči i u podpuno vlastničtvo preda polovica onih kompleksa državnih šuma, u kojih su do sada krajisci šumske služnosti vršili, a druga polovica da ostane podpuno vlastničtvo države (§. 1. i 2.). Ta dioba ima biti između države i skupnosti svake pukovnijske občine (§ 4.); diobu imu sprovesti središnje povjerenstvo (§ 8). Radi primanja, uprave i gospodarstva lugova, šuma i šumskih zemljišta, koja uslijed zakona od 8. lipnja 1871. imaju preći i u vlastničtvo občina, imaju po zak. čl. 1. od 15. lipnja 1873. o imovnih občinah u hrv.-slavonskoj vojnoj krajini sačinjavati sve mjestne občine spadajuće do sada k jednomu krajiskomu pukovnijskomu kotaru, jednu posebnu samostalnu imovnu občinu. U šumah predanih tako imovnim občinam vrše krajiske obitelji svoje dosadanje pravo šumskih služnosti u smislu zakona od 15. lipnja 1873. o imovnih občinah u hrvatsko-slavonskoj vojnoj krajini i zakona od 11. srpnja 1881, — kojim se razjašnjuju odnosno preinačuju neke ustanove zakona od 15. lipnja 1873. i previšnjim riešenjem od 6. srpnja 1881. odobrenoga naputka za provedbu u paragrapu 4. zakona od 8. lipnja 1871. o odkupu šumskih dužnosti određenoga uređenja načina i mjere zajedničkoga uživanja šuma i šumskoga tla za pravoužitnike po pukovnijskih kotarih, a na šume predate državi, neimaju ti pravoužitnici tad više nikakova prava.

Odtud biva jasno, da tamo, gdje je dioba šume izmedju države i krajiških obćina faktično sprovedena, bezpovlastno prisvojenje drva u šumah državnih po krajiškim pravoužitnicima tvori kradju (§ 171. k. z.), nu drugčije je tamo, gdje ta dioba nije još faktično sprovedena. U takovom slučaju nemaju se te šume, ni prava na iste prosudjivati po zakonu od 8. lipnja 1871., nego se mora uzeti, da su iste u smislu paragrafa 18. krajiškoga temeljnoga zakona od 7. svibnja 1850. vazda još dobro državno i da krajiškim obiteljim u tih šumah pripada pravo šumskih služnosti (pravo drvarije). Onaj pak, kojemu pripada pravo drvarije, čini uzimanjem drva bez doznaće ili sa mjesta, gdje mu nije doznačeno po paragrapu 18. šumskog zakona od 3. veljače 1860. šumski prekršaj, koji po paragrapu 62. i 68. toga zakona spada pred političku vlast, kako je to uvodno jur iztaknuto.

Kako se iz obavesti kr. središnjeg povjerenstva za odkup šumskih služnosti za sjedinjeno s Hrvatskom i Slavonijom krajiško područje u Zagrebu od 16. prosinca 1893. broj 10 vidi, šume u bivšoj ličkoj pukovniji nisu jošte izmedju erara i obćina te pukovnije faktično podijeljene, već stimi šumami upravlja državni erar kao i za obstojele krajine, te užitelji imaju i sada pravo služnosti drvarije i paše u tih šumah. Kako se iz spisa razabire, šuma „Jelovi tavani“ leži takodjer u području bivše ličke pukovnije, a osudjeni M. S. jesu članovi krajiške obitelji iz P., u nekadašnjoj ličkoj pukovniji, kojoj kao takovoj takodjer pripada pravo drvarije u šumah državnih. S toga se na inkrimirani čin M. S. ne može uporabiti kazneni zakon (§ 171. i 450. k. z.), nego se isti ima prema gornjem razlaganju smatrati šumskim prekršajem, koji podпадa kažnjenju političke oblasti.

Iz toga sledi, da je citiranimi osudami kr. kotarskog suda u Gr. i kr. sudbenog stola u G., koje čine M. S. podvrgoše pod ustanove kaznenog zakona, povriđen zakon u paragrapu 171. i 460. k. z., čega radi se pod paragrapu 286. stavka II. alin. 2. k. p. žalbi ništovnoj po kr. državnom nadodvjjetničtvu na obranu zakona uloženoj mjestu daje, te se podjedno rečene osude ukidaju, a M. S. odriesuje po paragrapu 250. točka 3. k. p. od obtužbe u tih osudah u grijeh mu upisanog čina tim, da se spisi ustupiti imaju nadležnoj političkoj oblasti na uredovanje (M. p. d.)

Lovstvo.

Nedeljni loveci u Českoj. Veoma su zanimivi statistički podatci o „Sonntagsjaegerih“, ili lovecih, koji samo u nedjelu imadu vremena, da mogu ići u lov. To su većinom trgovci i činovnici, no ima ovakovih „Sonntagsjaegerah“ i medju posjednicima i svećenicima. Prošle godine imali su ovi Nimrodi u Českoj zakup lova u 12.348 obćinah, te se u svakoj občini izpucalo tečajem godine najmanje po 1.000 hitacah. U ovom nedeljnном lovu ubijeno je: 13 starih ženah, 27 mužkaraca, 7 mladića, 3 djevojke. Ranjeno bijaše 3014 ljudi, ponajviše hajkaša. Osim toga ubiše nedeljni loveci 3 vola, 12 krayah, 132 telića, 275 kozah, 72 ovce, 59 jaracah, 1 janje, 3.670 lovačkih i 11.419 skitajućih se pasah, 8762 mačke, 18 srnjakah 455 srnah. 1149 zecevah, 3222 trčke, 26 gnjetljah, 845 vrebacah i 2 — kobile. Za učinjene štete bijahu nedeljni loveci osudjeni na izplatu odštete od 633.093 for. i globah od 413.590 for., a liečnikom i odvjetnikom platili su 172.000 for. Povrh toga dosudjeno im je ukupno 74.088 satih zatvora za prekršaj proti sigurnosti života i vlastništva. (N. N.)

Gojenje kunića. Zadnje se je godine razširila iz Pariza ruska moda, da se, ženske odjeće i kostumi urešavaju krvnom. Sbog ove mode poskočila je u cielom svetu cijena krvnog, tako da se danas plaća liep novac za kožu od zeca, mačke i kunića. U Americi počeli su dapače gojiti velike crne mačke samo radi krvna, koje se skupo plaća. Najviše pak izplaćuje se gojenje velikih kunića, tako zvanih lapenah, koji daju ne samo tečnu pečenku, već i lijepo, dobro plaćeno krvno.

Najbolje se za hrvatske odnošaje preporuča normandski kunić, koji se najviše goji i u Francezkoj. Ovaj kunić zadovoljan je sa svakom hranom, raste brzo, plodi se brzo, ima tečno meso kao jež i biva do 6 klgr. težak.

Belgijski kunić (gorostas) dostigne i 8 klgr. težine. Dočim normandski kunić ima sve boje zeca, to se kod belgijskoga nalazi gotovo uviek samo siva boja krvna.

Lotrinžki kunić (gorostas) dostigne 7 klg. težine, ima svakovrstnu boju krvnu, te je radi izvrstnih svojstava vrlo cijenjen. Zečica ima poprieko 8—10 mlađih zečića na jedan put.

Ruski kunić je bijeli i ima crne uši, noge, nos i rep.

Najmanje se može preporučiti englezki kunić, koji nije teži od običnoga divljega kunića.

Poljski kunić ima bijelo krvno i crne oči. Od svih ovih vrstih kunića preporuča se najviše belgijski i ruski kunić, koji imaju veoma tečno meso i skupo plaćeno krvno. Samo gojenje kunića nije spojeno ni s kakvimi potežkoćama, te je za to shodno svako gospodarstvo, imanje, villa i svaka poveća kuća sa dvorištem. Naputak za gojenje može se dobiti kod „bečkog gospodarskog lista“, koji list živo zagovara, da se pučanstvo u našoj moćarkiji već jedanput zauzme za gojenje ove životinje, koja Francezom odbacuje svake godine mnoge milijune franakah dohotka. (N. N.)

Ubijeni vuk. Dne 8. travnja t. g. vozio se presvetili gosp. Hinko grof Kuhuen-Belasi, vlastelin nuštarski, u šetnju na pustaru Henrikovci i u šumu „Grabik“ blizu te pustare. Došavši u tu šumu, na jednom zahrnu konji, a presvetili gospodin spazi nedaleko od sebe ogromnoga vuka, koji je čučio i prisluškivao. Presvetili gospodin skoči sa kolah, naperi pušku, izpalji ju i pogodi vuka upravo u prsa. Vuk medjutim potrča sav u krvi još jednom i odtrča oko 150 koračaja, a onda se iznemogao sruši na zemlju mrtav. Ubijeni vuk ogromna je žvier, te je vagnuo 37 kilograma. Zaista riedka lovina u ovim krajevima, a još redja u ovo doba. Ta je žvier amo došla valjda zablutivši ili progonjena od lovaca. N. N.

Kako pobijam lisice. Kada sam god. 1889. u mjesecu rujnu iz Plaškoga u Senj na kontrolnu postaju premješten bio, upoznao sam na brzo svu okolicu kako je lovom zastupana, što je na žalost veoma slabo. Od sve koristne divljači udomljen je samo zec, i taj je — usprkos svih svojih neprijatelja, povoljno zastupan.

Primorska jarebica (kamenica) veoma je rijetka, a druga divljač kod nas udomljena niti nije.

Selitbom prepelica u jeseni i proljeću igre je 2—5 dana, prema tome kako ih dulje bura zadrži, dočim selitbom šljuka u jeseni jedina je ovdje lovcu zabava, ali i to traje kratko vrieme, pa dok bura preko noći popusti, te su sve već preko mora.

Pataka za jesenske selidbe niti nevidimo, jedino kad se vraćaju, s proljeća zadržavaju se uslijed jakе bure na moru, pa na proljetanju u večer gdje koja i pogine.

Od grabežljivaca najviše je zastupana kod nas u primorju teta lija, a ima je i previše, kada ju studen, snijeg i bura iz šumah u naše primorske golijeti doždene.

Kuna je pako rijetka.

Kako vazda imadem osobitu volju za pobijati lisice, a druge je divljači i zvieradi malo, to mi je donjekle dobro došlo, što bar njih u ovoj okolici imade.

Prošle sam zime, prve mogu službovanja u Senju, hodeći za njima sa psom, samo 4 ubio. Druge zime bio je tako dobar g. M. Šumarnik ter mi je dozvolio, da sam mogao u zabrani više Senjskoga groblja, sazidati čekaonu. Pred čekaonom, do 35 koračaja u daljini, privezao sam ustričljena psa kao meku. Kad sam opazio da se je je lija nanj namećila, dolazio sam i ja nju kroz noć čekati. Ali ju tekmar pete noći dočekam i ubijem. Ta moja čekaona udaljena je 2 klm. od Senja, pa dok bi ja do nje došao po vitlajućoj buri i padajućem snijegu i ledu, morao sam injestimice i na koljenih plaziti,

Bura, led, snijeg, noć, samoča i groblje sve bi mi se ovo čekajuć liju, po glavi vrzlo, te konačno napustim taj način lova, odlučiv da ču tetu na drugi način varati. U trsu zad kuće 1 klm, daleko od grada, privežem čvrsto za badem psa kao meku, za ovoga pako žicu koju provedem kroz prozor kuhinje pak kroz zid u sobu. U sobi na zidu nad svojom posteljom, postavio sam zvonac, za koji sam onaj kraj žice dolazeći kroz zid u sobu od meke privezao. Četvrte noći nakon postavljenе meke, bijaše veoma burno a i mračno vrieme, kad al točno u 8 sati s večera njetko trgnu za meku, a zvonac momački zazvoni. Izadjem u kuhinju, i na prorezan prozorac zirim i gledam. Nevidim dobro, već jedino nazirem i razabirem lijino kretanje okolo meke. Nesmijedoh, od bojazni nepogoditi je, niti pucati. Tako isto dogodi se i drugu noć. Treću noć iza dolazka lijina dodje gost tek oko 12 sati, te počme zvoniti, našto se žurno ustanem, da je što prije poslužim, pa kako bijaše mjesecina, mogoh dobro motriti liju, u koju opalim i ubijem. Tako iste zime tečajem mjeseca siječnja i veljače ubijem tu pet lisica.

Primijetiti mi je, da sam, pošto su lisice izjele psa, na isto mjesto vezao meso od lisica i kuna, pa su lije rado na to dolazile.

Ovaj način čekanja pomoću zvona, donjekle je probitačan, te sam tako na istom mjestu tri zime lisice pobijao, kroz koje vrieme sam se i uvjerio, da samo onda lisice rado dolaze, kada je veoma studeno, kišno i suježno vrieme ili jako mračna noć, dočim kada je mjesecina, pa ma bilo i najstudenije, dodje lija i onda, ali puno kasnije u noći pa i rjedje.

Koliko puta me je lija do sita najedila, kad je znala dolaziti na pomrčini! Zvonac zvoni, ja ju nazirem na meki a ubiti je nemogu, tim teže što meka na snijegu nije, jer ga je bura odnjela, uslijed čega se lija točno na meki razpoznavati nemože, a što je najgore, nemože se nišaniti.

Trovanje sa strychninom, kod nas nije probitačno a i pogibeljno je. Nije probitačno s toga, što ovuda jednako snijeg nepobieli jer ga bura sa zemlje ostruze, pa čovjek liju, ako je išto dalje od otrovane meke otišla, nemože naći. Da takvu poslije nadje tko drugi, koji nezna od česa je zaglavila, pa da je pojede, što mnogi u primorju rade*, eto zla i okapanja. Lisicu u gvoždje loviti težko je, pa je rijetko, da se koja prevari, pa ma čovijek gvoždje kako vještački postavio i sakrio**. Stoga sam prekinuo svaku igrariju sa lijom, te ju sada na drugi način ubijam, naime sa „samo strijelačom puškom.“ U trsu g. pukovnika pl. N. privezao sam u mjesecu studenom žicom za kolac psa kao meku, na koga su se lisice navadile dolaziti; dapače su ga svega do temelja do konca prosinca izjele, uz koje ostanke privezao sam ponovno drugo pseto, da i dalje lije vabim.

Kad su lije sveudilj i poslije dolazile, privezao sam мало podalje od meke, a pristupnije lijam, uz jedan trn komad mesa (pasje bedro), čvrstom špagom za kolčić udaren točno razi zemlje tako, da je ovaj, „nesretni zalogaj“ pomičan natrag i napred. Za ovaj privezao sam tanku žicu, koja se, ležeći na zemlji, proteže ravnih 30 koraka do puščanog stalka*** na kojem se puška nalazi, a cilja ponešto desno nad „nesretnim zalogajem“ točno na ono mjesto gdje lija stoji, kad pogradi za zalogaj.

Iz stalka, koj je čvrsto za zemlju prikovan, ter u kojem je i puška nepomično usadjena, vodi od odponca puške takodjer žica.

Za ovaj kraj iz stalka izlazeće žice, prikopča se onaj kraj žice, što dolazi od „nesretnog zalogaja“ onda, kada se stalak sa puškom za ubijanje na opredijeljeno mjesto postavi.

* Dobar tek! Ured.

** S primorskim lijama neće biti teže muke, no s onimi u drugih krajevih. Mi znamo lugarah, koji su jedne zime u tri gvoždja pohvatili preko 40 tetah. Ali tomu se hoće umjeća, vabilia, meke i t. d. Ured.

*** Opis stalka izpuštamo. Ured.

Kad je stalak za zemlju pričvršćen, to mjeri visina od zemlje pa do cievi 0'35 mt., a kako je tlo vodoravno a i cijev vodoravno teče, to se sve može samo ustrijetiliti, kad za žicu, polazeći između puške i nesretnog zalogaja, zapne, nadmašuje li samo visinu od zemlje do puščane cijevi; a navlastito se ustrijetiliti samo mora ono, što za „nesretni zalogaj“ pograbi, o čem sam se na svoje zadivljenje osvijedočio.

U sedam noći, što je puška ovako postavljena bila, postrielaše se tri lisice, jedan skitajući se pas i jedan sirotan zec, koji je prolazeći između nesretnog zalogaja i puške, za nategnutu žicu zapeo.

Konačno budi mi dozvoljeno napomenuti, da ovdašnja gg. lovi nalaze veoma probitačnim ovaj moj način ubijanja sa „samo-strijeljajućom puškom“ pa tu me stranom njihovi nagovori, a stranom gornji uspjesi ponukali da gornja izkustva saobčim javnosti, nebili koji od gg. lovaca i mojih lugarskih drugova ter lovo-paziteljno osoblje, sebi i plemenitoj divljači na korist a grabežljivcem na štetu i zator, ovaku samo-strijeljajuću pušku upotrijebiti mogli*.

Senj, u siječnju 1894.

Matija Šojat,
kontrolni nadlugar imovne obštine ogulinske.

O padavici lovačkih pasa. Na lovačkog psa hoće kadkada, a osobito nakon više satnog napornog lovljenja napasti žestoka, grčevita, padavici nalična bolest. U slučajevih, koje smo do sada promatrati, bili su psi, dok smo ih u lov vodili još svi prilično-svježi i zdravi. Doskora pak poče sad jedan, sad drugi pomamno skakati, sasvim bjesno sobom bacati, tužno zavijati, o svakojake se predmete česati i trti dok se napokon uslijed prave padavične bolesti na tlo nesvali. Istrom je u novije vrieme živinarom pošlo za rukom, da pronadju uzrok toj bolesti. Po gdjekad se opazilo, da su psi padavici podvrženi njeko vrieme prije nastupa te padavice slabo čuli. Tada su pregledavali najprije uši pasa i ustanovili, da se je u žukčacu ušiju našlo mnogo grinja (Acarus), koje se je u uši uselilo, i tam se nevjerojatnom brzinom umnožalo. Ovo je po svoj prilici uzrok ove osobite vrsti padavice, jer kada se isto prenje u uši drugih zdravih pasa, postali su i ovi epiletični, dočim su odstranjenjem, osobito usmrćenjem grinja u ušima oboljelih pasa, ovi opet ozdravili.

Oblik i smještaj ptičjih jaja u gnjezdih bio je predmetom studije Amerikanca Morisa Gibbsa. Iz tog studija razabiremo, da su jaja u gnjezdu skoro po geometričkim pravilih poredana tako, da prostor što bolje izpune, a ptici da pruže što pogodniju ploštinu za sjed. Američki ronac (*Colymbus arcticus*) leže svoja obadva očito duga eliptična jaja, kojih je promjer 2 i 5, po dužini jedno uz drugo, a tako isto čini grlica (*Columba turtrur*) i kozodoj (*Caprimulgus europaeus*) sa svoja dva jaja. Bekasinke i daždenici (*Charadrius pluvialis*) nesu po četiri prilično velika jaja sa šiljcima jedno prama drugom tako, da najmanji prostor zauzmu. Jedno, namjerice iz svoga položaja maknuto jaje, našli su sutradan opet na svom prvašnjem pravom mjestu. Prepelica (*Coturnix*) leže u svom gnjezdu često po 18. i više jaja, ali ta su uviek tako smještena, da zapriemljaju najmanji prostor. Kod obilnijeg nošenja jaja naslaže ih ova ptica u obliku prstena sa šiljastim krajem na unutar tako, da nikakov matematičar

* „Samo-strijeljajuće puške“ odavna su poznate, ter su se rabile u slabo napučenih krajevih za tamjanjenje velikih grabežljivaca. No kod nas, a naročito oko kršnog Senja, u tolikoj blizini grada, nebi se iste smjele upotrijebjavati, kao što se u obće nebi smjele bez dozvole političke vlasti i osobitih znakovih opreznosti nastavljati. Ta kako bi lahko mogli o žicu zapeti diete, čovjek, ter postati žrtvom tolike neoprezenosti! Mi od uporabe takovog neracionalnog načina lova moramo samo odvraćati. Tko je ljubitelj lova, i komu nije stalo samo do krzna ili kože, t'j će liji haka doći i inim načinom. Hvatali, željezom, jazavčari i malimi pogoni. I ako je svake hvale vriedno, da pisac tetu tako strasivo progoni i tamani, to bi bilo još ljepše kad bi zato rabio načine, osobam i tudjem imetu manje škodljive. Ured.

nebi mogao za to odredjeni prostor bolje upotriebiti. Iz tih posljedaka razabradićemo lako razloge, zašto su jaja kojih se veliki broj leže, konačna, a u leglu ograničenom na dva jaja, ova eliptična.

Nješto o lovnu iz karlovačkoga kotara. Prva ovoproljetna šljuka bila je opažena dne 3. ožujkam kod Šišljača, dne 6. kod Broda kod Metlike, 8. kod Kaštela. Do 14. nije bilo šlukam ni glasa. Preko Kupe kod Karlovca takodjer ništa.

Od 15. do konca ožujka nadjena je po gdje koja. U prošlim godinah bila je ova okolica pravi eldorado za lov na šljuke s proljeća i u jesen, a ljetos je ubijeno u tom kotaru na duljini niz Kupu od preko 50 kilometara, jedva 13 komada.

Kad već o šljuki izvješćujem sjećam se jednog lova niže Karlovca, kojemu sam prije nekoliko godina prisustvoval.

Bio sam pozvan na 18. listopada u R. u lov na šljuke. Prijatelj mi pisao da tamo imade šljukah u svakom grmu, kao vrebacah. Lovacah bilo je svakojakih, a i preko broja, kako se već tom zgodom znadu naći Kakvi loveci, takvo im i oružje, a napose odlikovao se je jedan prijatelj, koj izuzam četvrtka i nedelje od svog zanata nikud nemože, svojom šarkom. Njezina osobitost sastojala se je u tom, da ili nije opalila, ili ako je već opalila tad je šljuku promašila, — a svog lovca svalila. Da je taj lovac pokraj takove zabave, do mala lupio šarkom o grm, nesmijemo se čuditi, dočim smo mi, snabdjeveni boljimi puškami i strielivom, ubili taj dan dvadeset i šest šljukah; svakako liep broj, koj ove godine ovdje kod nas u Hrvatskoj, niti u najboljih ovogodišnjih dnevnih postignut nije.

Dne 5. travnja prijavio je lovočuvar p. g. pl. R. veleposjednika u Grdunu, kr. kot. oblasti u Karlovcu, da je tamo u blizini Grduna grada, već kroz više dana vidjevana velika vučica. Pošto je taj nadzirač lova pouzdana osoba, odredila je kot. oblast hajku, te je povjerenovo vodjenje te hajke obć. načelniku g. B. u Netretiću.*

Dne 9. obdržana je ta hajka. U pogonu nabasala je ta vanredno velika vučica na gornjeg lovopazitelja.

Isti je dobar streljac, te izpali iz daljine od 10 koračaja na vučicu, koja i za hiti pade, ali se opet digne. I na drugi hitac pala je vučica, ali se opet pridigne i odvuce se dalje. Ostali loveci potrcali su na streljčevu viku za tom ranjenom vučicom, ter su na nju i pučali, uslijed čega je vučica više puti i pala, ali je pod konac odmakla, ter je tog dana nisu mogli da nadju. Bolji lovac, koj u takovoj blizini nišani ne na ejelu vučicu, već samo na plemenitije djelove tiela — pleće, uho, svakako bi ju bio svalio, a ostrugasm bi došao u prigodu, da ju jako obranjenu, i dotuče! Od lovca i njegova naboja, odvisi u ovakovih povoljnih zgodah sve. Danas sam dobio obavjest, da su tu vučicu u jednoj jami blizu Piščetka grada, već nagnjili našli.

U ovoj okolici pojavilo se je sada mnogo lisicah, od kuda su došle kad ih preko zime nije bilo?** Do koj dan odreditićemo hajke na nje.

Knobloch, kot. šumar.

Šumska grahorica (*Lathyrus silvestris*) kao krma za divljač. Nadšumar, Kruhoffer saobćuje u „Oesterr. Forstzg.“, da je i on, ponukan izvještaji raznih gosp. listovah, počeo sijati šumsku grahoricu u šumi s namjerom, da ju gdje je iole moguće upotriebi za hranu divljači a ponajpače za hranu jelena. Mršavo pjescovito tlo mojega

* A gdje je bio g. izvjestitelj? Ta to spada valjda u naš djelokrug! Ured.

** Kao što se iz tamošnje okolice srne zimi presele iz velikih i skloppljenih ravnih šumah Draganić-Cvetković-Jaskanskih, u šikarje i brdske šumice, na usjeve, da se opeta s proljeća povrate u svoje močvare i čretove ravne, tako će biti po svoj prilici, da i tete prezime blize brdskih zaselakah i oko kuća, no u onoj zimi prediviljoj i opustjeloj ravnici. Obziri za vlastitu existenciju sile ih tada na više čednosti, no u ovo vrijeme, kad su jame već oživjele, ter se valja brinuti za mlade. Zato su lije sada drzovitije, pa ih se i više opaža. Malimi pogoni, oko selah, potući čete više lijah, no velikimi hajkama. Ured.

sreza, piše on, pruža malo dobrih bilina za hranu, stoga je i divljač većim dielom upućena na hranu od dravlja, pa obgriza u prvom redu jelove vršike i granje. Pokusi hranjenja sa dugovjećnim vučkom (*Lupinus*) i čičokom (*Helianthus annuus*,) posve su dobro izpadali; ali čim su se biljke samo pokazale, bile su odmah i sgrizene, da ih je nestalo kao kapi na vrućem kamenu.

Budući da sam na pojedinim mjestih u prgorju našao biljke divlje grahorice sa krasnim, 2—3 metra dugačkim grančicama, to sam se lahko odvazio, da pokušam što više *Latyrusa* saditi. Ista dugotrajna suša nije divljim biljkam ništa škodila, iz čega sam zaključio, da korjenje siže do znatne dubljine. Divljač nije htjela po svuda da se hrani timi biljkami, valjda zato, što divlje biljke sadržavaju u sebi odviše gorkih sastavnina, kojih nestaje istom tada, kada se divljaka presadnjom oplemeni. Ja sam zato kupio od Rudolfa Nerlicha iz Bielitza u austrijskoj Šlezkoj jedan kilogram oplemenjenog sjemena, koje sam posijao na različitim mjestih. U pojedinim razsadnjacih razvijale su se biljke usuprot mršava tla izvanredno krasno, te su nikle tolikobrojne, da ih danas rado bezplatno za daljnje pokuse poklapjam.

Osim ovoga sjemena naručio sam si njekoliko tisuća jednogodišnjih biljka, koje su bile do 20 centimetara duge, a debele po prilici kao jača olovka. Presadnja se tih biljka sada obavljala tako, da su se prekopale omalene krpe od po prilici 0,5 metra u četvorini i po njima se sve po dve biljke u koso zasadile, tako da je i vrh mogao biti posve pokriven. U blizini, gdje se divljač branila, bila su za to osobito sgodna mjesta, odakle sam mogao motriti, hoće li divljač mlade biljke jesti. Na neobraslih još strminah zasadjene su takodjer biljke, dočim na kamenitih i krševitim mjestih sbog nepovoljna proljeća ništa sadjeno nebje.

Skoro bez iznimke primile su se biljke, ter tjeraju sada 20—30 centimetara duge mladice obrasle tamnim, bujnim lišćem. Divljač je odmah po različitim mjestih stala biljke obgrizati a to je upravo dokazom, da smo time dobili krmivo kojeg divljač prezirati neće. Izvan svake je dvojbe, da ćemo te biljke i osušene kao zimsku krmu za divljač moći upotrebljavati.

G. Prof. P. piše nam iz Križevaca. Ovih dana izkopasmo u „Širokom brezju“ gradskom, sada zavodskom lovištu dve stare ženke jazavca i dva mlada.* Jučer kopao sam opet, ali bez uspjeha, jer samo s jednim starim psom. Vrlo bi trebali dobroj jazavčara. Mi imademo punih jama a terrain je za kopanje jako zgodan, jer nema kamena, a Likote vješti poslu, brzo sve izkapaju. Naši fazani, koje proljetos naselismo na zavodskom lovištu kao poučni objekt za gojenje gnjetelah, nešto se rastrkaše, nu u glavnom drže se revira.

Prije nekoliko dana dobio sam od bivšega slušatelja g. Jerka Rukavine, krasan exemplar velikoga tetrijeba ustrijeljenog u Lici kraj Trnovca u Velebitu 8. om. u $\frac{1}{4}$ na 5 sati u jutro. Rukavina imao je sreću i ustrialio je istoga jutra dva pievca, što je u nas riedko za običnog lovca. Tetrijeba je jedan g. slušatelj liepo nadjenuo. Poklonio sam ga zavodu, jer želim čitavu šumar. zooložku zbirku sastaviti. Možda bi mi mogli ići na ruku.**

Uspjeh lova na šljuke na dobru Nj. Preuz. Št. Majlath de Szekhely u. D. Miholjcu u proljeću godine 1894. Blago zimsko vrieme sa skoro posve mašnjim pomanjkanjem sniega, ovlastilo nas je na očekivanje, da će dugokljunke proljetos za rana doći, akoprem smo se bojali, da će nas možda samo slabo posjetiti,

* Jazvac se pari u listopadu, a ženka koti 3—5 mladih koncem veljače. Ured.

** Mi ćemo drage volje svakom zgodom pripisati redjih vrstih životinja, što ih u lovu ubijemo, a bez dvojbe odazvati će se tomu i ostala g. sudrugi, a naročito Križevčani! Ta to nam je dužnost. Veoma poučna bi bila zbirkica grabilicah, pak bi se ista dala i najprije popuniti, jer je s jeseni i proljeća dosta prigode, strijetati ih dok su na putu. Ured.

pošto se kod nas, — kako nas izkustvo uči, samo pri izdašnih oborinah i na vlažnih mjestih rado nahode.

Nu stara rečenica : „nijedno pravilo nije bez iznimke“, našla je kod nas ljetos svoje pravo, jer unatoč što su lovišta bila posve suha, unatoč predmrnjevi da se neće možda nijedna: ili prama prijašnjima godinama mnogo manje šljukah pokazati, imali smo priliku te smo već 28. veljače u srezu moslavackom na večernjom dočeku prvu šljuku vidjeli. Od tada počam rasao je dolazak šljuka danomice, te je velike nedelje postigao svoj vršak.

Pogoni počeli su pošto su dva dana pokušni lovovi obdržavani bili u svrhu da se može množina šljuka opredjeliti, 13. ožujka, pri kojima je 7 odličnih lovaca do 17. ožujka sudjelovalo, dočim su posle uzkrsa do konca ožujka samo dva visoka gosta još lovila.

Prisutan je bio i ustreljio p. n. gospodin: grof Samuel Teleki 22 šljuke, grof Gjuro Wallis 8 šljuka, barun Gustav Goumoens 9 šljuka, barun Vilim Hauer 3 šljuke, Julijo pl. Pronay 1 šljuku, Desider pl. Gromon 15 šljuka, 1 lisicu, 1 kunu, Gjuro pl. Szegedy 40 šljuka, markgrof Slavoj Palavicini 27 šljuka, grof Gjuro Majlath 36 šljuka, 1 kunu, grof Posip Majláth 14 šljuka, 2 lisice, grof Ladislav Majláth 70 šljuka šumsko osoblje 70 šljuka, 2 lisice, na čekanju 15 šljuka. Ukupno 330 šljuka, 5 lisica i 2 kune.

Prema lanjskoj godini ustrieljeno je za 73 šljuke manje, što se ima pripisati s jedne strane malo slabijem dolazku, i s druge strane okolnosti, da su šljuke ove godine pretežito suha šumska mjesta za svoje boravište izabirale, dočim smo ih mi po starom običaju i izkustvu uobičajeno inundiranih, dakle više vlažnih sastojinah tražili. Ovdje smo ih samo koji dan mnogobrojno našli, ali najviše pojedince ili ništa, pak je tako traženjem mnogo vremena izgubljeno. S druge strane bio je lov u najboljem vremenu baš o uzkrsu obustavljen, a visoki su gosti u to vrieme samo na kratko, kadkada samo na pol dana lovili, čime se i velike razlike u izkazu o ubijenih šljuka tumačiti dadu.*

U Miholjeu, dne 9 travnja 1894.

Lambert Žerdik, upravitelj šumarstva.

Nj. c. i k. visost Nadvojvoda Franjo Ferdinand od Austrija-Este, stigao je 4. travnja u Opeku u posjete Presv. gosp. Marku grofu Bombellesu ml. Posjet traje dva dana, a u oba dana loviti će se šuljanjem na srnjake. Potankim izvještajem o uspjehu tih lovova obvezao bi nas sl. vlast. šumski ured u Komaru, u velike.

Različite viesti:

Stari hrast. U Zaboku na trgu stari je hrast, kojemu je sigurno već 400 god. Za taj hrast znadu ljudi gornjega Zagorja, Štajerci i Kranje, jer kad su putovali na proštenje u M. Bistricu, uviek su pod tim hrastom počivali a i nočili. Još i sad, kada većina proštenjara ide željeznicom, svraćaju se pod taj hrast, da se tu odmore. On je viđao mnogo i mnogo generacija, a da zna pripoviedati, Bog zna, što bi sve kazivao. Sad je taj hrast već posve šupalj i od erva izjeden, te mu je samo nekoliko grana živih, koje se ljeti zazelene, ali skoro nikakve sjene nepružaju. Kako izpod njega prolaze uviek kola, ljudi, a osobito školska djeca, mogla bi se dogoditi velika nesreća

* Zanimivi ovaj izvještaj bi osobito upotpunio izkaz o uspjehu dnevnoga lova, jer bi se tako dalo razabrati u kojih danih seobe jest najviše postreljano. Mi zato umoljavamo koli g. izvjestitelja toli i drugu gospodu, da nam kod sličnih zgodah izvole pripislati i izvadak iz „dnevne lovne listine.“ Ured.

kako se je pred njekoliko godina gotovo i dogodila. Imade toliko ogromnih grana sasvim trulih, pak bi se ove mogle i bez bure odkinuti i strovalili na prolaznike.

(Var. Viestnik.)

Kako se razpoznae ljetno i zimsko drvo. Od velike je važnosti za onoga, koji kupuje drvo za lies, osobito gradjevno drvo, da znade, da li je dotično drvo ljeti ili zimi posjećeno. Dotičnik može bo samo tako izbjegi znatnoj šteti, pošto je drvo, a osobito gradjevno, kako je poznato, posjećeno ljeti lošije, nego ono, koje je zimi posjećeno.

Drvo, koje se sječe, dok miruje vegetacija, a to je od mjeseca studena pa do travnja, sadržaje u stanicah veliku množinu škroba, što se nigda ne nalazi u drveću, koje je u ljetu posjećeno. Zimsko je drvo uslid tog škroba mnogo čvrše i nepropustno, jer se šupljinice stanicah začepljaju škrobom. Zato se upravo n. pr. za pravljenje buradi i. t. d. rabi samo zimsko drvo, jer bi se tekućina kroz šupljinice jako izhlapljuvala, kada bi se za to upotrebljivalo drvo, koje je ljeti posjećeno.

Škrobna srčika, koja se nalazi u zimskom drvetu, bojadiše se ljubičasto, spojiš li je s razredjenim jodom. Za to treba drveće koje se iztražuje, na presjeku namazati raztopinom joda; postane li ciela ploha skoro jednako žuta, sa ponješto svjetlo žutimi potezi, tada znamo, da je to drvo, za vegetacije posjećeno. Svetlo-žuti potzci jesu oni traci, koji sadržavaju mnogo srčike, dočim su dryna vlakanca, stanice i staničja jednako žuta. Nasuprot se opaža da su škroboviti srčikasti traci na drvu, koje je posjećeno, dok je vegetacija mirovala u jednobojsnom žutilu ostalih djeleova drva (vlakanca, stanice, staničje) znatno tamniji, skoro kao crnilom urisani.

Štetnost uporabe lišća za stelju. Da se uzmogne brojano dokazati štetnost koja nastaje po šumsko tlo odatle, što se istomu oduzimlje šumska strelja, budnu prije njekoliko godina u jednoj pedeset godina staroj, na pjeskovitoj ilovači u ravniči izrasloj i do onda od stelarenja zaštićenoj borovoj sastojini, na izkoljenih pokusnih ploham preduzeti iztražni pokusi. Te plohe obisale su jedno jutro, odbodene su u skoro jednakih uzrastnih okolnosti, ter bje na istih ustanovljen popriečni prirast za jutro i godinu. Na jednoj takovoj pokusnoj plohi ostalo je i nadalje zabranjeno svako steljarenje. Na drugoj plohi steljarilo se svake godine. Na trećoj opet plohi steljarilo se svake druge godine, a na četvrtoj svake treće godine.

Dobivena strelja sastojala se samo iz četinja, pa se proračunalo, da je iznašala po jutru i godini popriečno 27—30 metr. centi osušenih četinja.

Med množinom popriečno dobivene strelje, na svakoj od one tri pokusne plohe za celiog vremena, nije se pokazala znatna razlika; druga je pokusna ploha dala po prilici 4 postotka više strelje nego treća, a ova opet po prilici 2 postotka više nego četvrta.

Na svršefku pokusne periode, koja je na 12 godina ustanovljena bila, izražene su sve četiri pokusne plohe ponovno na sadašnji popriečni prirast vrlo točno, te su se pokazale prema prije 12 godina ustanovljenom popriečnom prirastu, sljedeće promjene: Na prvoj pokusnoj plohi poskočio je prirast, naprotiv pako spao je popriečni prirast kod svih ostalih trih pokusnih ploha i to:

Na pokusnoj plohi II. za 30 postotaka

" " "	III. "	22.5 "
" " "	IV. "	8.5 "

Priračuna li se k tim gubitkom još ovaj prirast, koji bi imao obzirom na odnosne pokusne plohe I. i kod ostalih pokusnih ploha nastupiti, tad postaje gubitak prirasta još znatnijim.

Ovo padanje popriečnog prirasta nemože se na pokusnih ploha II., III. i IV. uz predstojeće prepostavke nijednom drugom uzroku pripisati, nego sabiranju lišća za strelju. Izkazane pako brojke označuju stupanj, od kolike štete može biti steljarenje šumam pod stanovitim uvjeti.

Kako da se očuva drvo od crvotoči. Poznato je, da je drveće od gnjiloče i truleži zaštićeno, ako se samo u osušenom stanju uporabljuje, u protivnom slučaju drvo podkornjaci kvarе, vrtaju prohode, izgrizaju, te crvotočiuom lunknjice izpujuju. Član akademije znanosti u Parizu Emil Mer opazio je, da crvotočina, kao produkt djelatnosti drvotoka nesadržaje škroba, a iz toga slijedi, da drvotoci probavljaju škrob. Poznato nam je dobro, da je srčina, koja neima škroba rijedko kada izbušena. Po tom dakle zaključujemo, da je škrob sadržan u drvu, uzrokom napadaju drvotočah, uslijed česa se je nadalo pitanje, nebi li možda bilo moguće, da se škrob iz drva odstrani, e da se tako drvo očuva od crvotoči. Da se to postigne, to se sa onog diela stabla po pokusu Merovom, koj dio bi imao kao orudje služiti, u proljeću ili sasvim kora oguli, ili se samo na gornjem dielu stabla njekoliko centimetara širok kolobar kore oguli. U ovom posljednjem slučaju valja mladice, koje tečajem ljeta pod kolobarom potjeraju, oprezno odstraniti. Do mjeseca listopada nestati će posvema škroba iz bieli pod kolobarom; pa se iza toga može drvo sjeći i biel kao i srčina bez pogibelji od crvotice za gradju upotrebljivati.

O uplivu šume na odticanje vode. Šuma usporuje odticanje vode, razmiče prtok iste u potoke, riečice i rieke na odulje vrieme, te tako zapričeju istodobni nagli prtok, kojeg korito rieke nebi primiti moglo, a potom i razливanje vode preko obala. Na neobraštenih obroncih odtiče skoro sva kišnica odmah u dolinske potoke, pa čim je obronak strmiji, tim brže, a čim je obronak viši, tim je više odtiče tako: da voda već na obronku tvori potoke. Šuma na obroncih prieči kišnicu, da sva u dolinske potoke odteče, ona zadržaje stalnu količinu vode, pa tako zateže i odtok na duže vremena. Šuma upliva na odtok vode povoljno prvo: što već krošnja drveća zadrži izvještnu množinu vode, koja ili ne odtiče ili samo polagano odtiče na zemlju po deblim ili direktno kapljje; drugo što pokrov šumskog tla zadržavajući izvjestnu količinu vode, djeluje kao spužva; treće što stanovita množina vode prokapljiva u duboke naslage pošumljenoga tla; a napokon stavlja sam obrast šumišta, u svakom stablu, grmu, u svakom iz tla stršećem subaru, u svakoj baruštinji i t. d. mehanična zaprieku brzom odtoku vode te spriječava skupljanje omanjih vodenih žila, od kojih bi, kad bi se udružile, nastali pogibeljni brdski vododeri.

Razkužujuća moć luga. Pri mnogobrojnih se pokusih dokazalo, da se načinjenom smjesom od jedne litre pepela i pet litara vode ubijaju za 12 sati bacili od kolere i typhusa, kao i zameteći bedrenice. Ugrijanjem te tekućine, povisuje se to djelovanje vanredno. Na 20° Cels. ugrijana lužina uništaje već u vremenu od 6 sati spomenute uzroke bolesti. Kod grijanja na 50° Cels. dovoljno je već jednosatno djelovanje za postignuće gornje svrhe.

Tati provalili u ured imovne obćine. Iz Vinkovaca javljaju nam: Noću od 4. na 5. t. mj. probušili su nepoznati zlikovci zid u sgradu imovne obćine brodske te provalili u ured s namjerom, da orobe blagajnu. Namjera ostala je ipak bez uspjeha, jer nisu mogli otvoriti velike nove blagajne, — već su samo razbili stol šumarnika g. Nemčića, u kom ipak nisu na sreću našli novacah, nego samo spisah, koje su pederali. U drugi jedan pisači stol, u kom je bila manja svota novacah, nisu ni zavirili. Zločinci mora da dobro poznaju lokalne odnošaje, a bili su i toli smjeli, da su večerali u sobi i ostavili ondje ostanakah svoje večere. Ovo je tečajem zadnjih godina već treća provala u ovaj ured.

N. N.

Krmiljenje sa granjem. Lanjskogodišnji mnogostrano oskudni prirod na krmivih prisilio je gospodare, da su svoju pozornost svratili na sgodnu zamjeru za manjkajuću krmu, a tu je prije svega granje, osobito ono bielogorice, što najveće uvaženje zасlužuje.

Naravno da je praktičan gospodar upravo zatečen potreboom i nuždom, da granje za krmu upotrebljuje.

Ali uza sve to su već mnogi praktičari to pitanje osobitim zanimanjem proučavali. Starina Stöckhardt činio je u Tharandu dugotrajne pokuse krmljenja sa drvom. A kako je na mnogih gospodarstvih? Tu pastiri ponašaju sa sobom sjekire, kada polaze sa stadom u šumu, da nasjeku za svoje ovce najtanjug graňa. Skrbni šumar brine se za ljute zime a osobito za poledice, za svoju divljač tako, da mlado drveće za hranu namakne.

Prijašnji uspjesi sa graňskim krmljenjem i prvi pokusi krmljenja po dr. Ramannu preduzeti, nisu uspjeli, jer se je za krmljenje uzimao materijal od jačih grana, a naravno, da se to hraniće nije moglo prisposobiti sa sjećkom. Pa pokazalo se, da i mlađeg graňa blago nije volilo u većoj množini trošiti, dočim je za sam konačni uspjeh važno, da se životinjskom tielu i oveća množina graňa privesti može. Istom za tu svrhu načinjena makina za gnjećenje učinila je stvar koristnom. Djelovanjem te makine prorabljaju se spoj drvnih stanica, uslijed česa mogu probavni sokovi izcrpati hranići materijal. Jer kao što je jasno, da staro drvo nije ino nego cellulosa u najodravljenijem obliku, tako je sigurno, da tanko granje, poimene za zime sadržaje znatnu količinu proteina, masti i ugljičnih hydrata. Kao što i kod naših korenjača i gomoljnica hraniće u jesen prelazi u koriene u svrhu, da se tamo za dojdajući period vegetacije sakupi, tako se nalazi i u tankom zimskom drvetu svuda mnogo hraniće zato, da ga stablo u proljeću za stvaranje novih mlađicah upotriebiti uzmogne.

Najbolji je postupak, da se granje blagu pohrani kako Ramann tvrdi taj, da se željena količina sgnjećena granje za krmu sa potrebom snažnom hrnom pomieša, ter tako izmješana i zgažena pusti, dok se sama od sebe ugrijje. Medjutim tvrdi Ram-Poppelsdorf, da i to ugrijanje nije bezuvjetno potrebno, jer da blago rado uzima tako pripravljenu krmu u dostačnoj količini a osobito ždrijebad, volovi, krave i ovce.

U Poppelsdoru kod znatna i točno izvadljana pokusa uredjivalo se to tako, da su se krave najprije sa dobrom obrokom sastojećim od pljeve i sjena hraniće. Poslije 14. dana po prilici zamjenjivao se malo po malo jedan dio siena i plieve sa sgnjećenim granjem, i tako se krmljenje kroz 44. dana nastavljalo, a tada se opet prvoribni način krmljenja upotrebljavao. Pri tom se pokazalo, da je to kravama prijalo, a pri krmljenju sa granjem dapače da su malo i odebjale. Množina mlieka ostala je ista, a množina maslaca bijaše za vrieme krmljenja sa granjem nješto viša, nego li prije i poslije toga.

Iz ovih pokusa sledi, da se iz tako priredjenog granja vredno krmiće dobiva pa se može materijal, koji je do sada bez vrednosti u naših šumah gnjio, za gospodarstvo i pučanstvo učiniti uporabljivim.

O užgajanju inozemnih četinjača. Često smo opazili, da je izmedju trideset vrsti inozemnih četinjača vrlo ih mnogo podleglo već prvoj zimskoj studeni, akoprem bi te vrsti morale u srednjoj Europi po tvrdnji Hochstetterovoj zimi odoliovati. Naše naslućivanje, da te smrznute biljke nisu bile dosta odryvenile, potvrdili su daljni pokusi. Sjeme od najviše vrstih četinjača izpada već za kasne zime iz češericah, pa se tada pripravlja za klijanje bud na vlažnoj zemlji bud na snieg, te spušta svoje koriene za prava vremena, čim naime nastanu topliji dani u dubinu, i to za povoljna vremena bez ikakova pokrivala, još prije nego li nastupe vjetroviti sušni proljetni dani.

Pa i inozemno je sieme većinom starijeg porietla i radi tog sporije klicavosti, osobito ako je s preko mora dobavljeno. Kod iztraživanjah pokušalo se ovo sieme podvrći naravnom procesu tako: da je već u mjesecu ožujku s nješto zemlje pomiešano, zraku izlagano bilo, ter je, kada bi nastala suša, sniegom ili kišicom nakvašivano. — Istom kada je proklicalo, spremisimo te mlađice u sadilište.

Čini se, da su za to najsgodnije rane gredice vrtlarove makar se to mnogom šumaru i čudnim pričinilo, pošto se tako za svaki slučaj omogućuje pravo odrvljenje i onda, kada je klicanje zadocnjivalo.

Nedvojbeno je, da ćemo u naših šumah s vremenom još u velike i uspješno uvađati inozemne četinjače. Pogledajmo samo n. pr. razširene porfirne strmine u južnom Tirolu, po kojima se skoro izključivo uzgajaju listnate šikare za gorivo. Svaki će šumar, kojemu su iole poznate tamošnje stojbinske okolnosti, dopustiti, da bi tamo četinjače spadale. Na istom bi se mjestu moglo urediti veliko pokušalište za inozemne četinjače, pa da se uz to i neškodi gojitbi šikara, jer bi takova bila samo kao pred-kultura koristna, pa bi se prije svega na onih mjestih moglo pomišljati na srednje-šumsko gospodarenje.

Ovom razlaganju c. kr. šumarnika u Kramssachu, Rassla dodaje uredništvo „Centralblatt für das gesammte Forstwesen“ još slijedeće primjetbe:

Pravo i svrsi shodno postupanje šumskim sjemenjem, osobito sjemenjem inozemnog drveća prije proljetne sjetve, zajamčuje nam pospješno klicanje. Naročito spremaju Francezki gojitelji biljka inozemno sjemenje u vlažni piesak još prije početka nove godine, što im je svagda do sele liep uspjeh kod klicanja exotah osjeguralo.

Pošumljuj planine sjetvom! Obzirom na skupoceno i nesigurno ogodenje šumah, sadnjom u planinama, slobodno je baviti se pitanjem, nije li često sjetva bolja od sadnje. Dakako da se danas nagnje većinom sadnji. Predstavimo si samo, da je u planinama tlo obično krševito, pečinasto, pa promotrimo li iz sjemenja u prisunu tamo poniklu dvogodišnju borovu mladicu, opaziti ćemo: kako se duboko ukorijenilo njezino žilje u zemlju ili u pukotinu pećine. — Da je ona biljčica tuj odoliela sunčanoj žegi, može se samo tako protumačiti, što je korijenje doprlo duboko u zemlju. Slobodno je sada pitati tko bi tu na takovih mjestih što boljeg mogao postići sa biljevnim materialom, uzgojenim u zaštićenom biljevištu ravnice, i ovamo presadjivanim? Osim toga težko je za razne brdske položine i doba vlijati uviek sgodno uzgojene biljke. U tom se pogledu svašta pokušalo, pa je ondje, gdje se je zavela sjetva zajedno sa sadnjom, prva obično uzrastom sadnju nadmašila. Sadjenice, koje nisu kako treba posadjene, kržljave dugo vremena, a osobito ih marha i divljač oštenuju, pa tako ostanu nizke i čunjaste, što se nedogadja kod biljka, koje potiču iz sjetve ter koje, jer punosočne, žurno rastu i napastmi se otimaju. O tom se neka svaki šumar osvjedoči.

Nadalje se neće dati pridići sadjenice, razsadnjene med ležeće granje na istom nastaloj sjećini, koja je humusom ili poluhumusom pokrivena prije, nego li što humus nepoprimi formu hraničbe, koja odgovara šumskim biljkam. Ovo nastupa istom onda, iza kako su se maline i paprad bujno razvile, dočim se one biljke, koje poniču iz sjetve poduzete na nagrebenih, rudnom zemljom prekritih hrpa, razvijaju podpuno i brzo, pa lako prerastu korov, koji se kašnje na sjećini razvija.

Profesor dr. Schmoller svojim djakom. Na koncu ljetnoga semestra g. 1893. završio je poznati prof. narodnog-gospodarstva dr. Schmoller, na sveučilištu berlinskom svoje predavanje ovimi riečmi:

„Preostaje mi još, da se zahvalim mnogobrojnoj gospodi, koja su do danas moja predavanja pratila tolikim marom i pozornošću. Razumije se, da se moja hvala proteže samo na ove, a ne i na one, koji su ciele semester izostajali te danas dodjoše, da si pribave potvrdu, kojom kane poslje zavesti izpitne oblasti. Nije mi na umu, da kudim svakoga, koji ne polazi predavanja. U prvom redu ne starije i marljive ljude, u kojih se je probudila živa želja za naukom; koji mnogo čitaju i kod kuće rade. Ovi mogu često svoje vrieme bolje upotriebiti, nego da slušaju predavanja. Što me boli, jest čijenica, da vrlo mnogo djaka 2 do 3 godine u obće ništa ne radi, ništa ne uči, nego okolo tumara i ljengari. Ni ja ne imam ništa proti tomu, da mladost svoje sproveđe i

pri tom koju šalu počini. Ali 2 do 3 godine neprestance ništa ne raditi, to nije dozvoljeno nikom odraslu drugdje u svetu, to se nezbiva unikojem drugom zvanju, to se ne nalazi u nikojem uzgojnou sustavu drugdje u svetu. Tko 2 do 3 godine ljenčuje, prije podne u gostoni sjedi, comment* uči i podaje se lastnim užitkom, taj mora tjelesno i duševno propasti. Od toga može samo iznimno posle nješto biti. Nu reći će se, to ih je samo njekoliko! a hvala Bogu ima mnogo boljih elemenatah. Ja se podnipošto ne tužim, a nisam se nikada imao niti tužiti na prazne klupe; od 200 do 300 slušateljih uvijek ih je polovica, a često i dvie trećine prisutnih, a to je prek dovoljno da čovjek može s veseljem i užitkom predavati. Ali postotak ljenčara ipak je velik. Ne boli me to radi mene, nego, jer pomisljam na budućnost, jer se pitam, hoće li naše činovništvo biti doraslo velikim i težkim zadaćam, koje ga čekaju; da li ono u obće ne nazaduje u značajnosti, izobraženosti i znanju? A kod ovih pitanja odlučuje ono, što je djak radio i učio na sveučilištu. Mi ne smijemo imati toliko referendara, asesora, sudaca, zemaljskih i tajnih savjetnikah, koji na sveučilištu ništa učili nisu, nego su upoznali samo vanjštinu i užitke djačkog života. Naši posjedujući i izobraženi razredi podsjećaju granu na kojoj sjede, ako takova što dozvoljuje kojem od svojih sinovah.

Meni nije žao, ako mi takovi ne polaze predavanja, jer se čutim u mnogo boljem družtvu, kada njih ne ima. Ali mi je budućnost domovine na brizi. Medju pogriješkami aristokratskih družvenih razreda nalaze se uvijek frivoli izgredi rastuće mlađeži, koja hoće da podpuno u materialističkom duhu samo uživa, svojimi osebinama mi se iztiče i u prvom redu ništa ne radi. Ništa nas tako ne ogorčuje, nego takav život. Često je to dalo u povjesti povoda prevratom. Ne radi se dakle o nevinom pitanju, da li djaci manje ili više predavanja polaze, nego o duševnoj i čudorednoj visini naših činovnikah, učiteljih, naših odlučujućih krugovab u obće, o budućnosti pruske i njemačke države. A jer mi je ova na srcu, dozvolio sam si, da Vam svoje srce izkalim. Neka djaci barem znadu, da medju akademičkim učitelji ima takovih, a valjda i mnogo, kojim ovo pitanje nije ravnodušno".

Ove, svom ozbiljnošću izgovorene rieči obljudbljenoga sveučilišnoga učitelja, dojmile su se vrlo, prisutnih, koji su ih sa običnimi akademičkim znaci odobravanja popratili.

Ove rieči, kojimi je prof. dr. Schmoller opomenuo berlinske dake vrede manje više i za slušatelje drugih sveučilišta i viših uzgojnih zavodah.

U novije doba čuju se često tužbe, da se od djaka mnogo traži, da moraju premnogo u školi sjediti, na račun svoga tjelesnoga zazvitra itd. O sasma protivnom čemo se pako uvjeriti, kada moramo danomice gledati, koliko djaka najljepšu dobu dana sprovadja u smrdljivih prostorijah kod karatah ili drugih zabavah. Kod takovog posla, uz koj i duševno i tjelesno propadaju, zaboravljuju često na predavanja i još više na krasnu narav, koja ih u najbližoj blizini okružuje. Kavane su naročito posle podne nadepunom mlađeži dubkom puno, usuprot lošem zraku, koji ih napunjuje; obližnja pako liepa šetališta, nasadi i divotne šume, u kojih bi mladić morao tražiti, a i našao bi okriepe tjeru i duši, polaze se razmjerno vrlo malo. Smrdljivi duhan i kuhijski dim jače ga privlače! Mjesto, da si pješke hodeć zdrave noge pružaju, voze se po ulicah i šetalištih iz objesti, koja nije na mjestu — a često je na trošak štedećih roditeljih — u elegantnih kočijah, uz ogorčenost puka, koji mora solidno raditi, te je ozbiljnom poslu privikao.

Neka i šumarski podmladak, komu se u pretežnoj većini dobra svjedočba izdati može, k srcu uzme gornju dobromišljenu opomenu te neka traži zabavu i okrijeu manje u smrdljivih i otrovnih škuljah kod karatah i kocakah, a više u polju i u šumi, pa čemo se onda i u buduće moći radovati, da čemo imati zdravo i vrstno šum. činovništvo.

Djak pako, koji moli štipendij i druge materijalne podpore, a posle zapusti svoje akademičke dužnosti, taj se ogriješuje o svoje siromašnije i marljive sudrugove.

(Forstw. Centr.)

* Comment, običaj, način života akademičke mlađeži.

Uredništvo.

Sitnice.

Šumski požari. Dne 14. travnja buknuo je šumski požar u kotaru otočkom u gori „Bilu“ na četiri mjesta, te je oblast odredila odmah nastrožije mјere, da se požar uguši. N. N.

U šumi „Evin budžak“ II. banske imovne obćine buknuo je 16. o. mj. požar, koji je uništilo 15 do 20 jutarah mlade hrastove šume. Da nije pučanstvo, koje su oružnici sakupili, priskočilo u pomoć, bila bi šteta, uz silni vjetar, koji je duvao, još mnogo veća. N. N.

Dne 2. o. m. oko 7 satih u večer pojavila se je vatrica u državnoj šumi „Mačkovina“, obćine Kalje, kotara jaskanskog. Pučanstvo iz okolnih selah, koje su doveli oružnici, pod vodstvom državnog lugara g. M. Grdošića uspjelo je iza 12-satnog napornog rada, da uguši vatru. Izgorjelo je do 4 rali većim dielom bukove šume. Vatra se je porodila valjda s neopreznosti kakvog prolaznika, jer kroz šumu vodi staza za pješake.

Zaključni računi.

Stanje mirovinske zaklade činovnikah krajiskih imovnih obćinah koncem godine 1893.

		U gotovom		U efektnih normalnih vrednostih
		for.	n.č.	for.
Ostatak koncem godine 1892.....		42	44	114.650
Unišlo tekom godine 1893.....	17975	51		18.000
Ukupno.....	18017	95½		132.650
Odpad tekom godine 1893.....	17747	50		1.600
Ostatak koncem godine 1893.....	270	45½		131.050

Zaključni račun mirovinske zadruge lugara I, banske imovne obćine u Glini za vrieme od 1. siječnja 1893. do 31. prosinca 1893.

Tekući broj	P r i h o d	for.	n.	Tekući broj	R a z h o d	for.	n.
1	Početni blagajnički ostatak sa 1. siječnjem 1893.	7237	20	1	Izdani zajmovi	5268	23
2	Redoviti prinos članova zadruge	633	42	2	Izdani sudbeni troškovi	56	3
3	Kamatni izdanih zajmova.....	184	93	3	Odplatom zajmova umanjena vrednost obveznica	4633	72
4	Odplata zajmova.....	4633	72	4	Porez	23	18
5	Obveznice izdanih zajmova..	5268	23	5	Pregledbe umirovljenja	3	—
6	Povraćeni troškovi za biljege ..	17	17	6	Tajniku nagrada	160	—
7	Temeljne glavnice.....	40	—	7	Poštarine	—	5
8	Globa novčana	24	—	8	Konačni blagajnički ostatak...	7894	51
9	Poštarine	—	5		Ukupno	18038	72
	Ukupno	18038	72				

U Glini, dne 31. prosinca 1893.

Predsjednik: Basara.

Natječaj.

Natječaj. Ima se popuniti jedno mjesto kot šumara, a i eventualno i jedno mjesto šumarskog pristava kod petrovaradinske imovne obćine.

Kotarskog šumara beriva su sliedeća: plaća 800 for., putni paušal 400 for., ogrevni deputat 20 pr. met., a na ime deputatnog zemljišta relutum u novcu od 120 for., te stegnute dnevnice za službena putovanja u smislu naredbe vis. kr. zemaljske vlade od 17. rujna 1891. br. 12.219.

Šumarskog pristava 500 for. plaća, 100 for. stanařina te 20 pr. met. ogrevnih drvah.

Natjecatelji neka propisno obložene molbenice putem svoje predpostavljene oblasti, podpisatome uredu najdulje do konca ovoga mjeseca podnesu.

Šumarsko-gospodarstveni ured petrovaradinske imovne obćine.

U Mitrovici, 4. travnja 1884.

Natječaj. Temeljem na rještu vis. kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 20. ožujka 1894. br. 13291 i zaključak gospodarstvenoga odbora ove imovne obćine od 31. ožujka tek. god. točka 25. sjedničkog zapisnika, raspisuje se ovime natječaj za popunjje mjesta protustavnika i ujedno blagajnika kod imovne obćine ogulinske.

Tim mjestom skopčana su sliedeća beriva:

godišnje plaće 800 for., godišnje stanařine 150 for., odštete za izvoz i dovoz 54 prm. deputatnog drva godišnjih 105 for., te odštete za dvanaest ralih deputatnog zemljišta godišnjih 60 for.

Namještenje je prema propisom privremeno, a onoga koj to mjesto postigne, vežu u pogledu polaganja doprinosa u mirovinsku zakladu i polaganja jamčevine, propisi §. 7. i 9. zakona o imovnih obćinah od god. 1881.

Onaj, koj to mjesto postići želi, dužan je svoju molbenicu, obloženu niženavedenim izpravama podastrieti podisanom uredu najkašnje do 10. svibnja ove godine.

Molbi imade molitelj priviti sliedeće izprave:

- a) krstni list;
- b) liečničku svjedočbu;
- c) svjedočba predpostavljene oblasti o čudorednom ponašanju;
- d) svjedočba o svršenih naucih;
- e) svjedočba o dosadanju službovanju; te
- f) svjedočbu o izpitu iz računovodstva, propisanom za protustavnike imovnih obćinah, odnosno svjedočbu o izpitu iz državnog računoslovja.

Oni molitelji, koji se mogu uz pomenute svjedočbe izkazati jošte i sa svjedočbom o naobrazbi u šumarskoj struci, imati će prednost.

Šumsko-gospodarstveni ured imovne obćine ogulinske.

U Ogulinu, 7. travnja 1894.

Natječaj. Temeljem vis. naredbe broj 11081 od 3. travnja 1894. raspisuje se ovim za popunjje mesta kotarskog šumara natječaj sa sjedištem u Novojgradiški, do 10. svibaja o. g.

Sa mjestom kotarskog šumara II. razreda u privremenom svojstvu skopčana je godišnja plaća od 600 for., stanařine od 150 for., pisarskog paušala od 36 for. — putnog paušala od 400 for., 21 prostorni metar ogrev drva u naravi i 8 jutara šumskih čistina na uživanje.

Molitelji imaju izkazati, životnu dobu, — zdrav tjelesni ustroj, moralno i političko ponašanje, — svršene nauke i dosadanje službovanje.

Za nimenovanje i prava na mirovinu valjaju ustanove §§. 6., 7. i 8. zakona od 11. srpnja 1881.

Molbenice se imadu do gore ustanovljenoga roka podnjeti ovome gospodarstvenome uredu putem predpostavljene oblasti.

Gospodarstveni ured gradiške imovne obćine.

U Novojgradiški 14. travnja 1894.

Natječaj. Kod ovog ureda se razpisuje natječaj za popunjene sljedećih mjestah:

1. Kotarskog šumara u Koprivnici s plaćom od 600 for., stanom u naravi, paušal za uzdržavanje jednog konja 350 for. odšteta deputatnog zemljista 150 for., 6 hvati drva, paušal za pisarnu 36 for. i po obstojećih propisih dnevnice za vanjsko službovanje.

2. Upraviteljah šumarije u Pitomači i Grubišnomopolju u svojstvu šumarskih pristava s plaćom od 500 for. stanarinom uz pisarnu sa 172 for., paušal za uzdržavanje jednog konja 350 for., 3 hvata drva, paušal za pisarnu 36 for. i po obstojećih propisih dnevnice za vanjsko službovanje. Odnosne molbe valja obložiti krstnim listom, svjedočbom o svršenih šumarskih naucih, o položenom višjem državnom izpitu, kao i dosadanju službovanju, ter ih do 20. svibnja t. g. putem predpostavljenog ureda, ili oni koji su izvan službe, putem političke oblasti amo podnjeti.

Gospodarstveni ured imovne obćine gjurgjevačke.

U Belovaru 25. travnja 1894.

Šumarski pristav njemačkom i hrvatskom jeziku podpuno viešt, prima se od 15. svibnja t. g. — Beriva sastoje od 600 for. godišnje plaće, 16 pr. met. hrastovih gorivih drva, stana sastojećeg od prikladno uredjene sobe i sa pravom na sistemiziranu mirovinu.

Uvjeti primanja: Izučeni šumarski zavod, osobite znanosti u mjeručini i računstvu, zdrav i jaki tjelesni razvoj i službovanje na pokus od jedne godine.

Molbenice sa prepisom svjedočbah, koje se nevraćaju, imadu se do 8. svibnja t. g. upraviti na šumarski ured Njezine Preuzvišenosti gospodje Štefanie Majlath u Dolnjem Miholjeu, Slavonija.

O g l a s .

U smislu naredbe visoke kr. zemaljske vlade odjela za unutarnje poslove od 2. ožujka 1891. broj 30.551 ex 1890, izdane u pogledu izpitih kandidata za lugarsku, odnosno šumsko tehničku službu, obdržavati će se dne 2. i prema potrebi slijedećih dana mjeseca srpnja t. g. u 8 ure prije podne, kod ove kr. županijske oblasti, izpit za lugarsko odnosno šumsko-tehničko-pomoćno osoblje područja modruško-riečke županije.

Molbe za pripust k izpitu imadu kandidati putem kr. kotarske oblasti u području koje borave, do 31. svibnja t. g. predložiti ovoj kr. županijskoj oblasti, ter moraju biti obložene s izpravami označenim u §. 1. napomenute visoko vladne naredbe, te njimi do kazati, da je kandidat:

- a) navršio 20 godina;
- b) bezprikorna ponašanja;
- c) svršio dobrim uspjehom nauke na pučkoj školi i
- d) proveo dvogodišnju praksu u lugarskoj službi.

Kr. županijska oblast.

U Ogulinu, 14. travnja 1894.

O g l a s.

U smislu naredbe visoke kr. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 2. ožujka 1891. broj 30.551 ex 1890. obdržavati će se due 14. lipnja 1892. i slijedećih dana kod ove kr. županijske oblasti izpit kandidata za lugarsku, odnosno šumsko-tehničku pomoćnu službu.

Što se ovime proglašuje time, da imadu kandidati molbe za priputstvu istomu, putem nadležne oblasti do 25. svibnja 1894. podnjeti ovoj županijskoj oblasti.

Molbe imadu biti obložene slijedećimi dokazali:

- a) da je molitelj navršio 20 godina;
- b) da je bezpričorna ponašanja;
- c) da je svršio dobrim uspjehom nauke na pučkoj školi i
- d) da je proveo dvogodišnju praksu u lugarskoj službi.

Za kandidate, koji su svršili nauke na gradjanskoj školi ili na nižoj gimnaziji ili realci, odnosno sve propisane naukovne tečaje na kojoj zemaljskoj ratarnici ili na zavodu, koji je predspomenutim školam jednak, dovoljna je i jednogodišnja praksa.

U slučaju onom, da kandidat nije po županijskoj oblasti pripušten k polaganju izpita, prosto mu stoji, da u roku od 14 dana, računajući od dana, kad mu je riešitba županijske oblasti uručena, uložiti utok na visoku kr. zemaljsku vladu, odjel za unutarnje poslove. Izpit može se najviše dva put ponoviti i to u redovitim izpitnih rokovih.

Kr. županijska oblast.

U Belovaru, 12. travnja 1894.

Najvećoj sirotinji u prilog.

Tekom zadnjih godina radilo se je vrlo mnogo na polju obće naobrazbe. No sav se taj rad nije još u toliko razvio, da bi mogli reći, da smo polučili onaj cilj, kojeg su ostali napredniji narodi već davno postigli. Istom u najnovije vrieme počelo se raditi u nas oko obuke takove diece, kojoj se ona mora podavati na poseban način radi nekih nedostataka tjelesne naravi. Tako je u nas osnovan zavod za uzgoj i obuku gluho-nieme diece, a evo radi se o tom, da se ta blagodat pruži i slije poj dieci.

Da se i slije poj dieci imade pružiti potrebna im naobrazba, u nas nitko ne poriče. Da se sav taj uloženi trud i trošak obilno izplaćuje, dokazom nam je onaj uspieh, kojega su postigli zavodi za slipecu u inim državama. Proti prosjačenju diže se malo i veliko, a tim se načinom oduzimlje i našoj slije poj sirotinji vrlo izdašno vrelo za obstanak, pa nam je taj zastarjeli i neshodni način obskrbe zamijeniti boljim, a tu si je zadaću dalo novo društvo, pod imenom sv. Vida — za uzgoj slije poja. Silan, rastući broj slije poja u našoj domovini — 2.938 — ponukao je nekoje plemenite čovjekoljube, da se odvaze na posao, pa da osnuju društvo, koje bi u prvom redu pomoglo slije poj dječici (§. 1 odobrenih pravila), a zatim i odraslim slije pojcima (§. 2). Zaista je i skrajnje vrieme da se takovo društvo ne samo osnuje, nego da svoju djelatnost u nas i začme, jer naša domovina spada na žalost među one zemlje, koje ukazuju najveću kvotu slije poja u Evropi. Kad bi pako promatrali tu kvotu slije poja u pojedinim našim krajevima, to bi našli po popisu od 1890. vrlo žalostnu sliku, dà užasnih podataka. Među gradovima ističu se Bag, Koprivnica, Varaždin, Senj, Križevci, Osiek i Bakar i to obzirom na kvotu. Od županija pako stoji na prvom mjestu požeška najvećom kvotom, a od kotara pako Dolj. Miholjac (33.97, najveća kvota na 10.000 stanov., koja prekračuje najveću kvotu od god. 1880. za 1.61).

Razumijeva se da ovo malo kolo odvažnih ljudi ne može ništa postići bez podpore cijelog našeg naroda, pa se utiče njegovoj darežljivosti. Potrebe su silne. Svaki se čas traži: daj narode, pa se pokretači društva sv. Vida ne bi ni dali na toli mučan posao, kad ne bi bili tvrdog uvjerenja, da će ga toli požrtvovni Hrvati, pa i Srbi obilno poduprijeti svojim darovima.

Istina je, u nas je mnogo raznih društva, sva apeliraju na darežljivost narodnju, ali za ni jedno od tih, pa ma kako plemeniti cilj imalo, ne može se reći da je obzirom na svoj zadatak vrjednije od društva sv. Vida. Uzeli mi sad to promatrati sa bud kojeg gledišta, pa ma i sa historičkog ili narodno gospodarstvenog, to ćemo vidjeti, da društvo sv. Vida imade čvrsto uporište i u svim tim točkama.

Nisu li naši slipeci svojim junačkim pjesmama osokoljivali naše diedove na jučki boj? Nisu li naši slipeci bili živa knjiga, riznica narodnog literarnog blaga, kojim se i danas dičimo i pred najnaobraženijim narodima. Nisu li oni svojim bogoljubnim piesmama već od davnine uzbudjivali živu vjeru u srcaima svojih slušatelja?

Što je slipec bez uzgoja i obuke? Zapuštena sirotinja, koja si sama ne zna i ne može pomoći. Tek p sebnom obukom postaje slipec sposoban da stupi medju ljudi. Ne opažamo li i danas, da naobražen slipec na nas osobito djeluje, smatramo ga pravim čudovištem, kao da sa vidom gubi, čovjek i sve duševne sposobnosti. Svaki se laglje protura kroz svijet i nadje samostalnu privredu, nego li slipec bez obuke. Na njega se mogu sa pravom prenjeti rieći Preradovićeve:

„Još je veći mrak u mraku,

Još je tvrdja zemlja tvrda.“

Nenaobraženu slipecu put je u sviet zatvoren, ne može živiti od svojih žuljeva. Za toliko gubi svaka država radnih sila, a po ovima se gubi i narodna privrjeta. Uzmimo da od 2.938 naših slipeaca gubimo isto tolik broj privrjenih sila koja bi nosila, samo po 25 novč. na dan. To samo u jednom danu gubimo 734 for. 50. novč. Uzmimo sada tu svotu za cijelu godinu sa 300 radnih dana, to bi gubili godimice lijeputu svotu od 220.350 for. — što odgovara glavnici sa 10% komada uzeto — 2.203.500 for., pa vidimo jasno, koliko država u opće gubi, kad joj se umanjuje zarađna sila. Taj gubitak sile, izražen u novcu, ogroman je, al se taj gubitak još većma opaža, ako se uzme u obzir, da naši slipeci žive od žuljeva drugih, pa da uz to u rad upućen slipec i više zasluzi od 25 novč.; to onda još veća svota propada.

Kad bi se ovi darovi, namjenjeni sliepim prosjacima, dali društву sv. Vida, to bi se ta svota koristno uložila, jer bi se slipeci usposobili da žive od svoje zarade.

Recimo da svega toga nije, a mi da smo škrti, pa da nismo voljni svoj novac s luke ruke davati bez očite koristi, pa da stoga ne ćemo da stupimo u društvo sv. Vida sa 2 for. na godinu. Na ovo nam budi dozvoljeno samo jedan upit: Jesmo li sigurni da ne ćemo baš mi ili naša dječica oslijepiti? Zaista ne! Po tom ne znamo, ne će li nam naš godišnji prinos od 2 for. doneti stostrukih kamata, ako božjom voljom izgubimo vid, pa zatražimo utočište ili potporu u zavodu za slipeci.

Mislimo da smo ovim dovoljno istakli potrebu i korist društva sv. Vida, te da ono zaslzuje svaku podporu, pa se nadamo, da će se mnogi i mnogi naći koji će, ma i težko zasluzeni novac rado žrtvovati 2 for. za ovako plemenito društvo. Naši dostojanstvenici, imućnici i t. d. zaista ne će zaostati za drugima. Naša pjevačka društva imat će takodjer zgode, da u to ime šta doprinesu priredjujući posebne zabave u korist društva sv. Vida. Novčani će zavodi zaista svoj dio rado doprinijeti. Jave li se uz to ugledni ljudi širom domovine za povjerenike društva sv. Vida, svrha ce se brzo postići, a tim većma, što je to humanitarno društvo, pa u njem mogu raditi svi rodoljubi bez razlike na politička osvijedočenja, pa i naš krasni spol imade ovdje veliko otvoreno polje. Dao Bog!*

Sva slavna uredničtva umoljavaju se da ovaj poziv donesu u svom cienjenom listu.

Društvo sv. Vida.

* Pravila društva sv. Vida i pristupnice neka se traže od tajnika u Zagrebu, Vlaška ulica kbr 62.